

Anton Larsson

Boplatslämningar i Simlunda

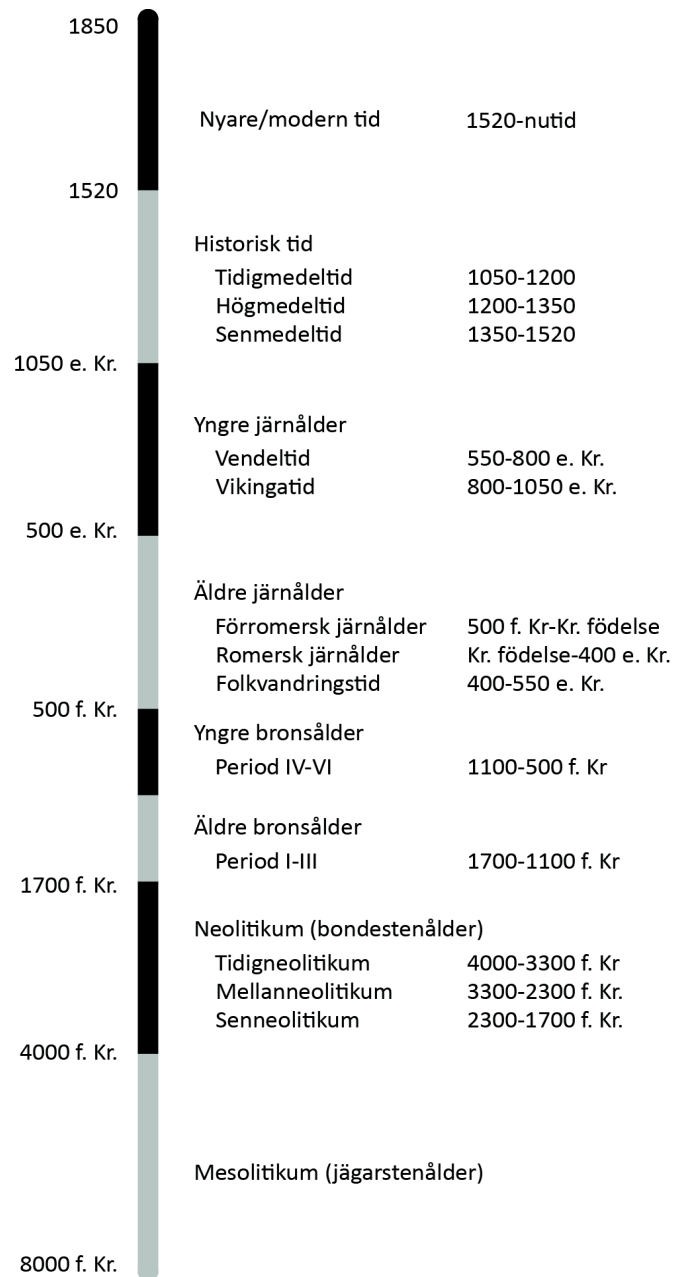
UA rapport 2025/16

Arkeologisk utredning etapp 2
Lst dnr 64532-2024

Uppland
Stockholms län
Norrtälje kommun

Skederids socken
FINSTA 1:66

L2025:4011
L2025:4012
L2025:4013
L2025:4014

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY. Villkor finns tillgängligt på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>. Undantaget är Lantmäteriets kartmaterial.

Fotografier: Uppdrag arkeologi (om annat ej anges).

Omslagsbild: Sökschaktning inom UO. Foto mot söder.

Producerad av Uppdrag arkeologi i Sverige AB.

Stockholm 2025.

Boplatslämningar i Simlunda

UA rapport 2025/16

Anton Larsson

Innehåll

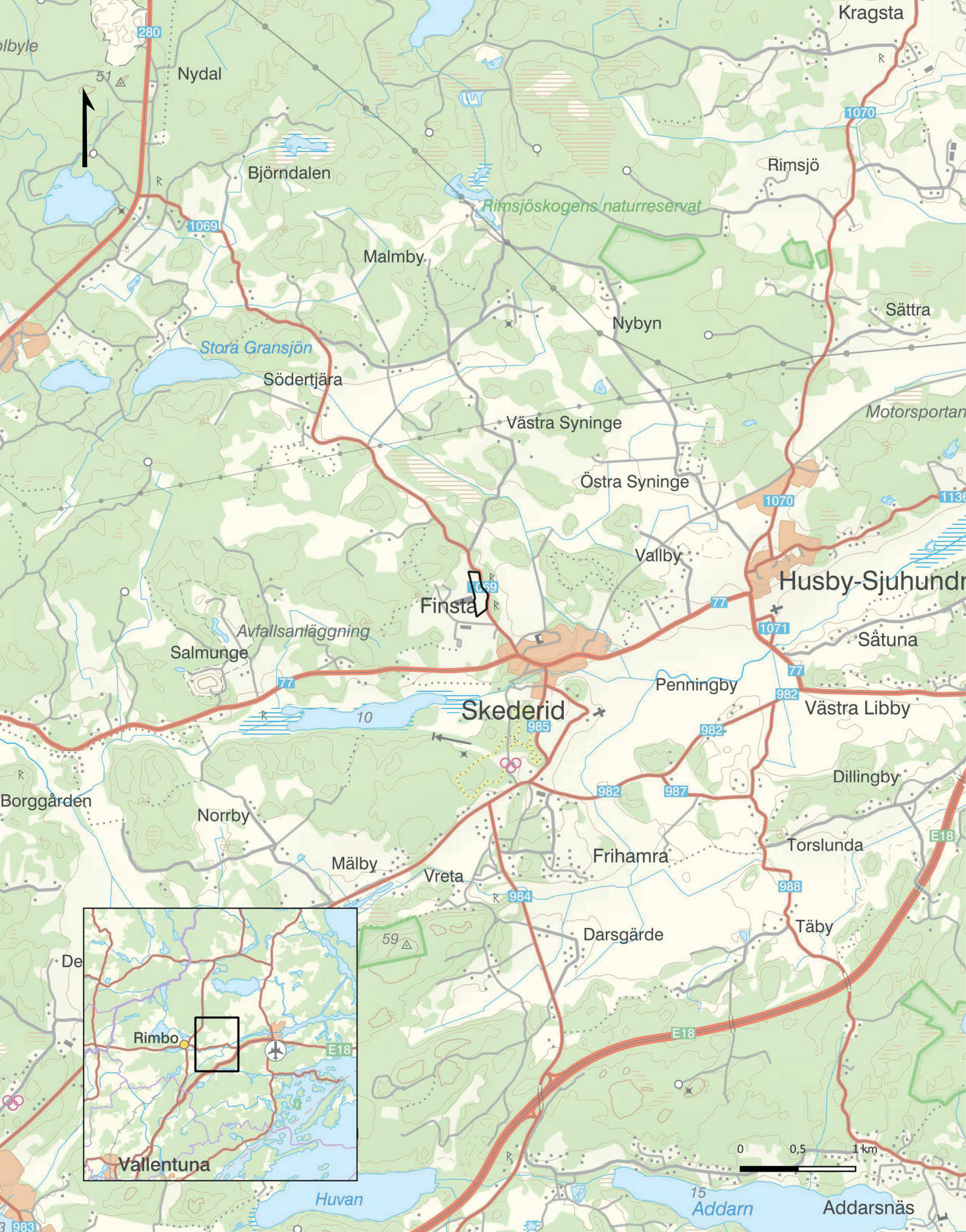
Administrativa uppgifter	5
Sammanfattning	7
Bakgrund	8
Antikvarisk bakgrund	8
Topografi och fornlämningsmiljö	8
Tidigare undersökningar	11
Genomförande	14
Syfte och målgrupper	14
Metoder och arbetsmoment	14
Dokumentation	14
Fyndstrategi	14
Analyser	14
Rapportering och distribution	15
Resultat	16
Historiska kartor	16
Sökschaktning	17
Sentida störning	19
Lämningar och antikvarisk bedömning	19
Fynd	24
Analyser	24
Kommentar till resultaten	25
Utvärdering av undersökningsplan	26
Referenser	27

Bilagor

1. Schakttabell
2. Anläggningstabell
3. Vedartsanalys
4. ¹⁴C-analys

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens beslut, dnr:	64532-2024 (2025-03-13)
Uppdrag arkeologi projektnr:	25013
Landskap:	Uppland
Län:	Stockholm
Kommun:	Norrtälje
Socken:	Skederid
Fastighet:	FINSTA 1:66
Fornlämning:	L2025:4011, L2025:4012, L2025:4013, L2025:4014
Uppdragsnr Fornreg:	202500304
Läge:	Fastighetskartan blad 66G 2JN FINSTA N: 6627908, E: 695807
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
Höjdsystem:	RH 2000
Typ av undersökning:	Arkeologisk utredning etapp 2
Undersökt yta:	2 273 m ²
Projektgrupp:	Anton Larsson (projektledare) John Wändesjö Richard Grönwall (redaktion)
Vedartsanalys:	Antraco vedartsanalys
¹⁴ C-analys:	Tandemlaboratoriet, Uppsala universitet
Företagare:	Kragsta Drifts AB
Undersökningsperiod:	2025-03-31 – 2025-04-04
Dokumentationsmaterial:	Digital projektdatabas och inmättningsfiler förvaras tills vidare hos Uppdrag arkeologi
Fynd:	Nej

Figur 1. Översiktskarta med läget för utredningen markerat. Skala 1:40000.

Sammanfattning

Mellan den 31 mars och 4 april 2025 genomfördes en arkeologisk utredning etapp 2 inom fastigheten FINSTA 1:66, Skederids socken, Norrtälje kommun och Stockholms län (fig. 1 och 2). Utredningen föranleddes av att företaget Kragsta Drifts AB planerade för möjlig framtida expansion inom en del av fastigheten.

Utredningsområdet (UO) var cirka 35 063 m² stort. Vid fältarbetets inledning konstaterades att undersökningsområdets södra delar var kraftigt störda och till större delen utgjordes av påförda fyllnadsmassor. Sökschaktningen kom efter samråd med Länsstyrelsen därför att koncentreras till åkerytorna norr om detta. Totalt grävdes 52 sökschakt omfattandes yta av cirka 2 300 m².

Vid sökschaktningen påträffades och dokumenterades 30 stycken anläggningar, fördelade över fyra forn-lämningar i form av tre boplatsoområden, vilka har registrerats i Kulturmiljöregistret med lämningsnummer L2025:4011 (tre härdar), L2025:4012 (sex härdar, 10 stolphål och en möjlig ränna) och L2025:4013 (fem härdar, två stolphål och två kulturlagerrester), samt en ensamliggande härd, registrerad med lämningsnummer L2025:4014 (fig. 13 och 14).

Två ¹⁴C-analyser utförda på träkol från härdar inom L2025:4011 och L2025:4012 gav dateringar till yngre bronsålder-äldre järnålder respektive tidig medeltid (fig. 17). Inga fynd påträffades. De registrerade forn-lämningarna är efter utredningen endast preliminärt avgränsade.

Bakgrund

Antikvarisk bakgrund

Kragsta Drifts AB planerar för en möjlig framtida expansion av företagets verksamhet inom en del av fastigheten FINSTA 1:66 i Norrtälje kommun (fig. 2). Länsstyrelsen Stockholm bedömde att det inom det avsedda området kunde finnas ej kända fornlämningar, och beslutade därför att en arkeologisk utredning etapp 2 var nödvändig för att ta fram ett underlag inför eventuella fortsatta åtgärder (beslut dnr 64532-2024). Fältarbetet genomfördes under fem dagar i mars och april 2025 och kostnadsansvarig företagare var Kragsta Drifts AB.

Topografi och fornlämningsmiljö

Undersökningsområdet (UO) omfattade en avlång yta med en sammanlagd area av 35 063 m² (fig. 2). Utmed den östra sidan av UO löper Skederidsåsen, en mäktig grusås uppbyggd av isälvsavlagringar, från vilken UO avskiljs av Södertjärvägen som går utmed åsens fot från norr till syd. Markslaget inom UO utgörs av åkermark, men endast den norra delen är i bruk medan de södra delarna för närvarande omfattar ruderatmark. Mot norr avgränsas ytan av ett mindre impediment av delvis exponerat urberg som avskiljs från åsen av landsvägen. Det underliggande markslaget inom UO består av postglacial sand, till skillnad från de lägre liggande åkrarna öster om Skederidsåsen vilka till stor del består av postglacial lera och gyttejlera (SGU Jordartskartan). Ytan inger ett förhållandevist plant intryck, men innehåller vissa något högre liggande partier och sträcker sig mellan 24–26 m ö h. Detta kan jämföras med det närmast liggande partiet av Skederidsåsen, vars krön sträcker sig upp till omkring 37 m ö h och därmed visuellt dominerar det omkringliggande landskapet. UO har sannolikt varit mer topografiskt varierat innan stora delar av dess södra delar i sen tid kom att täckas av utfyllnadsmassor (se Resultat nedan för närmare beskrivning av denna störning).

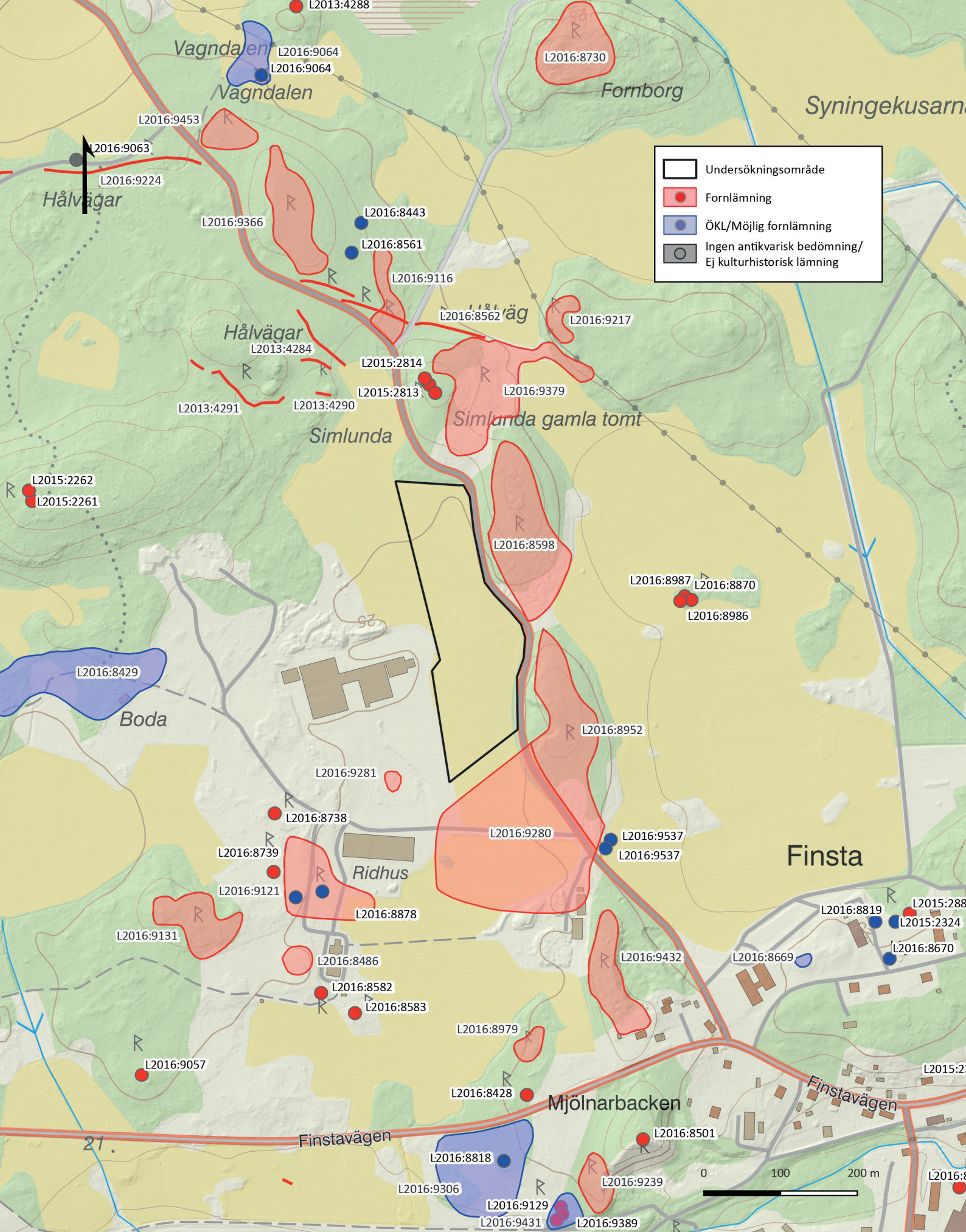
Den större delen av UO är beläget på mark som tidigare tillhörde den numera avhysta byn Simlunda, och UO:s norra kant går endast cirka 40 meter från L2016:9379 som utgör Simlunda gamla tomt. Det äldsta skriftliga belägget för byn är ett brev utfärdat i Rimbo den 1 november 1328, vilket hänvisar till en Tomas i Simlunda – "*Thoma in Silmalundum*" (SDHK). Enligt ett rekonstruktionsförslag är det förhistoriska ortnamnet hydronomiskt, det vill säga att det hänvisar till ett vattendrag, och skulle då vara kopplat till den å som går från den utdikade sjön Huvan och förbi Simlunda,

öster om Skederidsåsen. Ånamnet kan betyda 'den långsamt flytande ån' (Karlin Björk 2015:27), och en möjlig tolkning av Simlunda är i sin tur 'den lund/det *Lunda som ligger vid vattnet med ett namn på *Silm-' (Karlin Björk 2015:29). Vid tiden för 1540 års jordebok utgjorde Simlunda två och ett halvt mantal skattehemman (Rahmqvist & Skoglund 1986:160) och har under historisk tid omfattat tre gårdar.

Det historiska kartmaterialet (se även under Resultat nedan) visar att delar av UO:s södra halva har tillhört grannhemmanet Boda, vars gamla bytomt är belägen cirka 350 meter väst om UO (L2016:8429, fig. 2). Det äldsta skriftliga belägget för denna bebyggelseenheter kommer från år 1530, då den omnämns i Margareta Eriksdotters (Vasa) jordebok. Det ska då ha funnits fyra gårdar i Boda (Rahmqvist & Skoglund 1986: 161), vilket även senare kartor reflekterar. Ortnamn på *-bodha*, vilka innehåller pluralformen av det fornsvenska *bodh*, "åsyftar enligt allmän mening ursprungligen olika slags tillfälliga bodar, sannolikt oftast avsedda för förvaring av hö vid slättermarker, kanske också för övernattningsbruk" (Wahlberg 2018:43). Namntypen, vilken i huvudsak tycks häröra från medeltiden, är inom Uppland särskilt vanlig i landskapets norra delar. Det har därför föreslagits att Boda är en yngre avsöndring från det äldre Simlunda (Ambrosiani 1964:212).

Omkring 850 meter sydöst om Simlunda gamla tomt ligger Finsta. Ortnamn med ändelsen *-stad* eller *-sta* anses generellt ha ett ursprung i järnåldern (Wahlberg 2003:289), och denna medeltida storgård omnämns i skrift för första gången år 1283 då frälse mannen Birger Persson köpte den av sin kusin Ragnhild Erlandsdotter. Gården blev under senmedeltiden känd för dess anknytning till Birgers dotter, den heliga Birgitta, och deras ätt kallas traditionellt för just Finstaätten (Rahmqvist & Skoglund 1986:162–164). Finstagodset expanderade kraftigt och Simlunda kom under tidigmodern tid att läggas under säteriet (Ambrosiani 1964:104). Från sent 1700-tal beboddes Simlunda därför av framför allt dagsverksarbetare på Finsta i stället för som tidigare självägande bönder, för att under 1800-talets slut helt avfolkas. Även Boda genomgick en liknande process under samma tidsperiod.

Området kring Simlunda och i förlängningen Finsta är ytterst rikt på fornlämningar, särskilt de mycket markerade gravfälten längs Skederidsåsens krön, något som uppmärksammades redan i planschverket *Suecia antiqua et hodierna*, till vilket Erik Dahlbergh

Figur 2. Undersökningsområdet samt registrerade lämningar i KMR. Skala 1:6000.

Figur 3. Fornlämningarna kring Finsta och Skederidsåsen avbildade i Suecia antiqua et hodierna omkring år 1708. Pilen visar på det ungefärliga läget för UO.

omkring 1708 lät Johan Litheim avteckna och Johannes van den Aveelen gravera ett antal av dessa. Illustrationen av Skederidsåsens många gravfält är högst schematisk, men det ungefärliga läget för UO kan igenkännas i kopparstickets övre högra del, ett stycke från byn Simlunda (fig. 3).

Fornlämningstätheten kring UO beskrevs utförligt i arkeologen Björn Ambrosianis avhandling *Fornlämningar och bebyggelse* från år 1964, vilken kom att bli grundläggande för studierna av bebyggelseutvecklingen inom Uppland och Södermanland. Ambrosiani kallade detta för "Simlundakomplexet" och såg i den stora koncentrationen av gravar från olika perioder tecken på en kontinuitet mellan äldre järnålder, kanske till och med yngre bronsålder, och yngre järnålder. Han noterade att:

"det synes antagligt att detta komplex representerar en kontinuerlig bebyggelse med det namn, som,

försåvitt icke namnbyte skett vid någon okänd tidpunkt, under 1600-talet redovisas för all denna mark, nämligen Simlunda" (Ambrosiani 1964:100).

Han ansåg vidare att Finsta, som med tiden kom att helt dominera närmiljön, sannolikt uppstod genom en senare utbrytning ur Simlundakomplexet (Ambrosiani 1964:104), liksom även de närliggande bebyggelseenheter Boda och Salmunge (Ambrosiani 1964:212).

Dessa tankar kring Simlundakomplexets ålder har levt kvar inom forskningen. Det har bland annat konstaterats att "det bästa exemplet [på kontinuitet mellan äldre och yngre järnålder] är kanske åsen vid Finsta och den avhysta byn Simlunda i Skederids sn, där sju gravfält med sammanlagt 265 fornlämningar tycks representera hela järnåldern" (Rahmqvist & Skoglund 1986:20). Denna siffra bör dock anses vara något i underkant. Om de tre mycket närbelägna

gravfälten L2016:8979, L2016:9131 och L2016:9239, samt även de många ensamliggande gravarna på och kring denna del av åsen, räknas med så blir det snarare cirka 340 fornlämningar. Till dessa tillkommer sannolikt ett stort antal förstörda gravar, då åtskilliga gravfält har större eller mindre täktskador och minst ett möjligt gravfält, L2016:8570, är helt borttaget. Dessutom finns även åtskilliga fler gravar och andra typer av fornlämningar inom övriga delar av Finstabygden, exempelvis två fornborgar, L2016:8585 och L2016:8730, belägna cirka 1,3 kilometer öster respektive 500 meter norr om UO (KMR).

Sett ur ett större perspektiv ingår UO således i en förhistorisk centralbygd inom Skederids och Husby-Sjuhundras socknar, belägen kring de åar som tidigare ingick i det forna vattensystem som också omnämns som ”Sjuhundraleden”, vilket idag utgör ett riksintresseområde för kulturmiljövården. Synen på Simlunda som representativt för en mycket lång bebyggelsekontinuitet har under senare tid också kommit att aktualiserats av bland annat Norrtälje kommuns kulturmiljöutredning (2016:32) rörande riksintresset.

Tidigare undersökningar

Finstabygden, här definierad utifrån godsets gränser vid tiden för 1870 års arealavmätning (LMA aktbe-teckning 01-ske-50), har genom åren omfattats av ett flertal arkeologiska utredningar och undersökningar. För att möjliggöra en djupare förståelse för det aktuella UO och det arkeologiska sammanhang eventuella lämningar inom det ingår i, genomfördes inför fältarbetet en riktad arkivstudie. Här presenteras en översiktlig sammanställning av traktens undersökningshistorik, med särskild fokus på de fältinsatser som utförts inom UO:s omedelbara närhet och som bedöms vara av särskild relevans för tolkningen av påträffade lämningar.

År 1865 publicerade antikvarien Richard Dybeck en artikel i tidskriften *Runa*, i vilken han beskrev de sannolikt första arkeologiska undersökningarna som genomförts i Skederids socken. Bland annat undersökte han två gravhögar på Skederidsåsen i det som Dybeck kallade ”Simlundabacken”, inom vilka gravurnor, brända ben, järnnitar, pärlor, en bronskedja, och en bronsarmring påträffades (Dybeck 1865). Det sistnämnda har identifierats som ett baltiskt importföremål med datering till 1000-talet e.Kr. (Nerman 1953; Ambrosiani 1964:108). Tyvärr går det inte idag att exakt avgöra var dessa undersökningar utfördes, annat än att det bör ha varit norr om Husbyån och väster om Finsta, inom Simlundas ägor eller i riktning mot dessa.

År 1883 genom fördes mindre undersökningar utmed den då nyanlagda Länna-Norrtälje Järnväg, vilken passerade igenom Skederids socken. Bland dessa märks särskilt undersökningen av en möjlig men fyndtom stensättning längs Skederidsåsen. I närheten av detta hade ett fornfynd gjorts även året innan, i samband med ett vägarbete mellan kvarnen och Finsta gård, då en stenpackning borttogs. Under en stenhäll i denna framkom en kruka innehållande brända ben och kol, i eller kring vilken även påträffades en halsring i brons med datering till förromersk järnålder (Schürer von Waldheim 1884). Fyndet föranledde år 1904 en efterundersökning av ett antal gravar, vilka dock var fyndtomma. Denna idag förstörda gravmiljö var belägen nedanför högen L2016:8501, mot Husbyån till (Ambrosiani 1964:108).

År 1942 delundersöktes L2016:8501, en skadad hög belägen omkring 550 meter söder om UO. Inga fynd påträffades. Året därpå undersöktes gravar inom ett grustag tillhörande Stockholm-Roslagens järnvägar vid Finsta. I en så kallad ”bautastensgrav” påträffades ett mindre antal hartsbitar och brända mänskliga ben. Ytterligare två fyndtomma gravar undersöktes. Materialet daterades till äldre järnålder (SHM 23191). År 1947 genomfördes även en undersökning på en åker omkring 1,2 kilometer sydväst om UO, strax söder om Finstavägen. Inom ytan (L2015:2514) hade skelettgravar påträffats i samband med lertäkt. Utöver ett antal skelett gravlagda i träkistor påträffades även en hornkam och några pärlor (Ambrosiani 1964:108). Fyndet daterades till vikingatid och utgör sannolikt en tidigkristen begravningsplats, inte långt ifrån gravfältet L2015:2440, med högar och stensättningar.

Strax öster om Finsta gård, omkring en kilometer sydväst om UO, undersöktes år 1981 L2015:3141, vilken då befanns utgöra en fornlämningsliknande naturbildning. När ett område strax norr om denna undersöktes påträffades bland annat två keramikskärvor som daterades till yngre järnålder. Vid samma tillfälle undersöktes också en yta strax söder om stensättningen L2015:3142, varvid bland annat en härd med keramik av yngre järnålderstyp samt en malsten påträffades (KMR).

År 1984 undersöktes husgrunden L2016:8819 vid Finsta gård, vilken daterades till 1700-talet (Folin 1986). Samtidigt undersöktes och borttogs även tre eller möjligen fyra gravar, varav en stensättning och resten möjliga högar, inom gravfältet L2016:8952, vilka hade skadats i samband med dikessläntning. Dessa var belägna inom gravfältets sydvästra del, mycket nära det nu aktuella UO och i direkt anslutning till boplatsen L2016:9280. Endast en av anlägg-

ningarna var så pass välbevarad att delar av en stenpackning och gravgömman kvarlåg i ursprungligt läge. I stensättningen påträffades ett fragmentariskt lerkärl innehållande omkring tre kilo brända ben och i brandlagret påträffades bland annat en brodd och en järnnit. Under en av de andra, mer skadade högarna påträffades även en fragmentarisk spelbricka av gulgrönt glas och en del av ett betsel. Fynden daterades till vikingatid (Östmark 1986). Under två av de skadade gravarna framkom även spår av ett boplatlager, i form av ett stolphål, småstenspackning, sotfärgningar, rödbränd sand och spridda fynd i form av framför allt krukskärvor och slaggad lera samt fragment av en vävtyngd. Under ett brandlager till en grav framkom också en härd. Vid denna tid var boplaten L2016:9280 ännu inte känd, men det kan antas att detta skikt med boplatlämningar utgör del av denna lämning, som har fortsatt in under gravfältet. Två kolprover togs från boplatlagret. Det ena kom från resterna av en förkolnad trästolpe som framkom i en orgelbunden småstenspackning under en av gravarna och det andra från en mindre sotfläck som ingick i en större, ej avgränsad mörkfärgning. De två proverna skickades för ¹⁴C-analys, vilket dock resulterade i uppenbart opålitligt resultat (Östmark 1986).

År 1986 undersöktes och borttogs en hög inom gravfältet L2016:8598, strax norr om ovan nämnda gravfält, beläget omedelbart öster om det nu aktuella UO:s norra del, vilken hade skadats i samband med vägsänkning. I högen framkom ett kärnröse med ett gravklot placerat överst. Brandlagret under detta innehöll ett lerkärl med brända ben av både människa och tamhöna, äggskalsfragment, samt en knivslida av brons med kvarsittande rester av en järnkniv. Utanför kärlet påträffades även två bronsbleck, några järnbitar, samt ytterligare bränt ben av människa och tamhöna. Fynden daterades till vikingatid. Under högen framkom även en möjlig boplatlämning i form av en mörkfärgad nedgrävning innehållande två kvartsavslag. Även en brandlagerrest från ytterligare en möjlig bortschaktad grav påträffades (Östmark 1987).

I september 1993 genomfördes en arkeologisk utredning inom fastigheten FINSTA 1:66, vilket föranleddes av detaljplanläggning för en planerad ridanläggning. Vid utredningen registrerades den tidigare okända boplaten L2016:9280, belägen omedelbart söder om UO, samt ett ytterligare antal lämningar något längre åt sydväst, i form av boplatområdet L2016:9121, boplaten L2016:8486, den möjliga resta stenen L2016:8878, hållristningen L2016:8820, stensättningarna L2016:8582 och L2016:8738, samt skärvstenshögen L2016:8583. De sammanlagt 11 fyndförande schakt som berörde L2016:9280 var alla

belägna söder om den befintliga grusvägen och innehöll anläggningar som mycket kortfattat sammanfattades som "stensatt terrasskant(?)", "kulturlager", "stolphål", "härd", och "mörkfärgning", utan närmare beskrivningar, inmätningar, fotografier eller annan dokumentation. Utredningens karta över UO och schakt är svårreparerad på grund av att den helt bygger på ritningar av den planerade ridanläggningen, varav delar aldrig kom att realiseras (Jakobsson 1993).

Under oktober 1993 genomfördes en uppföljande arkeologisk förundersökning inom samma område som ovan beskrivits, i syfte att vidare avgränsa de fornlämningar som framkommit vid utredningen. Detta resulterade i stort sett i dagens kända fornlämningsytor. Gällande boplaten L2016:9280 grävdes ytterligare fem sökschakt söder om grusvägen samt sammanlagt 19 sökschakt från grusvägen och upp till 40 meter norr om denna. Som närmast låg ett av schakten omkring 30 meter söder om det nu aktuella UO. I denna norra delen av boplaten påträffades ytterligare anläggningar, bestående av "kulturlager med upp till 0,2 meters mäktighet" samt "minst sex stolphål, tre härdar och två mörkfärgningar" (Ekman 1993:7). Även från förundersökningen saknas närmare dokumentation av anläggningarna.

I samband med 1993 års fältarbeten omhändertogs inga fynd, inga prover togs, och inga hypoteser presenterades rörande de påträffade boplaternas möjliga datering. Det framgår heller inte på vilket djup anläggningarna påträffades. Även avgränsningen av L2016:9280 är oklar. I förundersökningsrapporten konstaterades att det påträffade kulturlagret inom boplaten:

"kunde avgränsas i nordvästlig riktning genom sökschakten. Mot norr och nordost gjordes en avgränsning utifrån terrängmässiga förhållanden, men även närheten till gravfältet RAÄ 4 gör att gravfält och boplat antikvariskt sett bör betraktas som en helhet" (Ekman 1993:7-8).

Att idag bedöma dessa terrängmässiga förhållanden är svårt på grund av hur kraftigt landskapet har förändrats sedan dess. Faktum är att inga sökschakt grävdes inom de omkring 100 nordligaste löpmetrarna av L2016:9280 närmast gravfältet L2016:8952, och boplaten blev därmed inte avgränsad i nordlig riktning mot UO, varken inom eller utanför dess nuvarande geometri.

Finstabygden har sedan 1990-talets mitt även berörts av ett antal mindre arkeologiska fältinsatser, varav de mest relevanta är värda att nämna här. År 1995

genomfördes en arkeologisk utredning inför kabeldragning mellan Hållsta och Finsta. En av delsträckorna berörde den östligaste delen av Finstas ägor men endast sentida fynd i ploggången påträffades (Franzén 1995). År 2015 genomfördes en arkeologisk utredning etapp 1 inför ombyggnad av väg 77, vilken berörde delar av Finstabygden (Ramström 2015), och år 2018 genomfördes en arkeologisk utredning etapp 1 inför en alternativ sträckning av samma väg, vars östligaste parti löpte genom Salmunge, omkring två kilometer sydväst om UO (Ramström 2018). Vid båda utredningarna pekades ett antal objekt av intresse ut och år 2019 genomfördes en uppföljande arkeologisk utredning etapp 2 inom en yta omkring 500 meter söder om UO på motsatt sida Finstavägen. Då påträffades boplatsen L2019:5160, vilken bestod av två odaterade härdar (Ramström 2019). I februari 2025 genomfördes en arkeologisk utredningsgrävning omedelbart väster om UO:s norra del. Inget av antikvariskt intresse påträffades, men delar av det nu aktuella UO pekades vid detta tillfälle ut som ett potentiellt intressant boplatssläge (Larsson 2025a). I april 2025 genomfördes också en arkeologisk schaktningsövervakning vid gravfältet L2015:2440, omkring 1,3 kilometer sydöst om UO. Inte heller då påträffades något av antikvariskt intresse (Larsson 2025b).

Genomförande

Syfte och målgrupper

Syftet med den arkeologiska utredningen etapp 2 var att ta reda på om tidigare okända fornlämningar förekom inom UO som skulle kunna komma att beröras av det planerade arbetsföretaget. Utredningen skulle preliminärt avgränsa eventuella nyupptäckta fornlämningar samt identifiera, motivera och antikvariskt bedöma dessa. Resultaten från utredningen skulle kunna användas vid Länsstyrelsens fortsatta tillståndsprövning och utgöra underlag inför eventuella kommande arkeologiska åtgärder. De skulle också kunna användas som underlag i företagarens planering.

Utredningens målgrupper var därmed främst Länsstyrelsen i Stockholm och Kragsta Drifts AB. Resultaten skulle även kunna användas av undersökare om en undersökningsplan för arkeologisk förundersökning eller undersökning skulle behöva upprättas.

Metoder och arbetsmoment

En arkiv- och kartstudie av material kopplat till UO och dess närområde inom Finstabygden genomfördes inom ramen för den arkeologiska utredningen. Detta gjordes initialt i syfte att avgöra vilken typ av lämningar som kunde komma att påträffas, och därefter för att bedöma de under fältarbetet påträffade lämningarnas karaktär och kontext. Momentet omfattade material tillgängligt i Antikvarisk-Topografiska Arkivet (ATA), Vitterhetsakademiens bibliotek, Ortnamnsregistret – Institutet för språk och folkminnen (ISOF) och Kulturmiljöregistret (KMR), tematiska digitala kartor upprättade av Sveriges geologiska undersökning (SGU), samt material i Lantmäteriets historiska kartarkiv vilket rektifierades digitalt. En särskild, riktad insats gjordes rörande närområdets äldre arkeologiska forskningsbakgrund, vilket presenterats ovan under rubrikerna Topografi och fornlämningsmiljö samt Tidigare undersökningar.

Den arkeologiska fältinsatsen omfattade sökschaktning med grävmaskin i syfte att identifiera och preliminärt avgränsa nypåträffade lämningar inom UO (fig. 4). Företagaren, Kragsta Drifts AB, stod för grävmaskin med tillhörande förare. Sökschakt skulle grävas inom hela UO men kunde komma att koncentreras inom ytor där avgränsning av eventuella lämningar bedömdes vara av särskilt stort intresse. Sökschakten skulle grovrensas löpande med fyllhacka i syfte att underlätta en bedömning av dess innehåll

och påträffade anläggningar eller lager skulle vid behov finrensas med skärslev för att fastställa omfattning och karaktär. Vid behov skulle också större sammanhängande ytor kunna avbanas i syfte att bedöma karaktären av påträffade lämningar.

Dokumentation

Schakt, anläggningar och övriga relevanta fältobservationer skulle mätas in och beskrivas. Samtliga inmätningar i fält gjordes med RTK-GPS, i projektionen SWEREF 99 TM och höjdsystemet RH 2000. Vid inmätningstillfället erhöll varje enskild kontext ett unikt ID-nr, och beskrivningar i text och revideringar av tidigare registrerade uppgifter gjordes digitalt eller analogt med koppling till inmättnings-ID. Undersökningsområde, schakt och påträffade anläggningar/kontexter fotograferades löpande. Samtlig insamlad fältdata, undantaget fotografier, har lagrats och sammanställts i dokumentationssystemet Intrasis (ver. 3.2.0). Vidarebearbetning av fältdata och upprättande av skalenliga och koordinatbestämda planer har skett i programvaran QGIS (ver. 3.16.14) och Adobe Illustrator. Även rektifiering av historiskt och annat kartmaterial har skett i QGIS.

Tillägg och justeringar i KMR har skett via Fornreg. Antikvariska bedömningar har utgått från Riksantikvarieämbetets (RAÄ) rekommendationer (lämningstyplista ver. 5.0). Resultaten redovisas i denna rapport, som efter Länsstyrelsens godkännande har laddats upp och lagrats digitalt i Riksantikvarieämbetets e-tjänst för lagring av arkeologisk dokumentation.

Fyndstrategi

Enligt förfrågningsunderlaget förväntades inga fynd inom ramen för den arkeologiska utredningen. Om fynd ändå påträffades skulle de efter samråd med Länsstyrelsen omhändertas enligt Riksantikvarieämbetets anvisningar i ”Fysiskt omhändertagande av arkeologiskt fyndmaterial” och ”Vägledning för tillämpning av kulturmiljölagen. Uppdragsarkeologi”.

Analys

Två typer av naturvetenskapliga analyser skulle, om så krävdes för att uppnå den arkeologiska utredningens syfte, genomföras för att möjliggöra en bedömning av lämningarnas datering och därmed fastställa deras

Figur 4. Sökschaktning med grävmaskin inom UO:s norra del. Foto från nordöst.

antikvariska status. Detta skulle ske efter samråd med Länsstyrelsen.

Vedartsanalyser

Vedartsanalyser skulle genomföras i syfte att bestämma eventuella träprovers egenålder och lämplighet som underlag för ^{14}C -analyser.

^{14}C -analyser

^{14}C -analyser skulle genomföras i syfte att datera eventuella påträffade lämningar.

Rapportering och distribution

För rapporteringen gällde anvisningarna i Riksantikvarieämbetets "Vägledning för tillämpning av Kulturmiljölagen. Uppdragsarkeologi." Den arkeologiska utredningens resultat skulle redovisas skrift-

ligen i en rapport, vars omfattning skulle anpassas till dess resultat. Rapporten skulle omfatta skalenska planer och beskrivningar, redovisning av metoder och genomförande, grundläggande arkeologiska tolkningar och en värdering av måluppfyllelse i relation till undersökningsplanen. Genomförda insatser och resultat har efter godkännande av Länsstyrelsen Stockholm registrerats i KMR. Rapporten finns lagrad och är tillgänglig digitalt via Riksantikvarieämbetets e-tjänst för lagring av arkeologiska rapporter.

Resultat

Historiska kartor

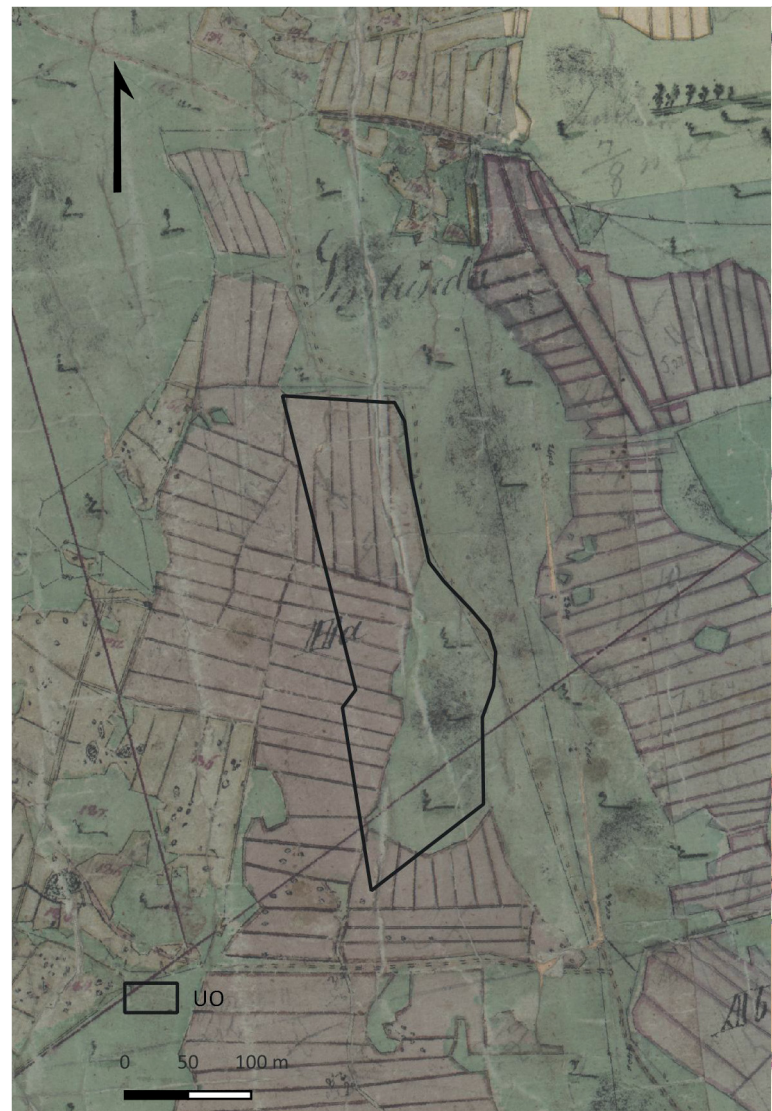
Den enda historiska karta som visar Simlunda under dess tid som självständig bebyggelseenhet är också den äldsta som avbildar UO, i form av en geometrisk ägomätning från år 1638 (fig. 5). Kartan, som är upprättad av lantmätaren Tomas Kristiernsson Hederaeus och visar att Simlunda vid denna tid bestod av tre gårdar, avbildar endast delar av hemmanets inägomark. Den är svärrektifierad, men tycks visa att större delen av UO:s norra del då utgjordes av åkermark med sandmylla samt att den inhägnad som markerade gränsen mellan Simlunda och grannhemmanet Boda löpte genom UO:s södra del. Stora delar av UO:s södra delar är dock inte karterade, vilket tyder på att dessa ytor då bör ha utgjort ohägnad utmark snarare än åker eller äng.

Nästföljande karta härrör från en ägodelning inom Boda och upprättades av lantmätaren Jacob Braun år 1718 (LMS aktbeteckning A90-4:1). Det lilla parti av UO:s sydvästra del som tillhörde Boda bör då ha utgjorts av åker och äng. Mest anmärkningsvärt är att karthandlingen beskriver två gränsmärken mellan Simlunda och Boda. Det ena ska ha varit ett "5 stenaRöör ... stenarna liggia neder i jorden", och det andra "en sten wid giärdes gårds hörnet" (LMS aktbeteckning A90-4:1). Platsen för dessa två gränsmärken, vilka om de idag kvarstått skulle ha utgjort fornlämningar, bör ha varit inom UO:s södra, kraftigt störda del.

Det kom att dröja ännu ett århundrade tills nästa karta över UO upprättades. Detta är en arealavmät-

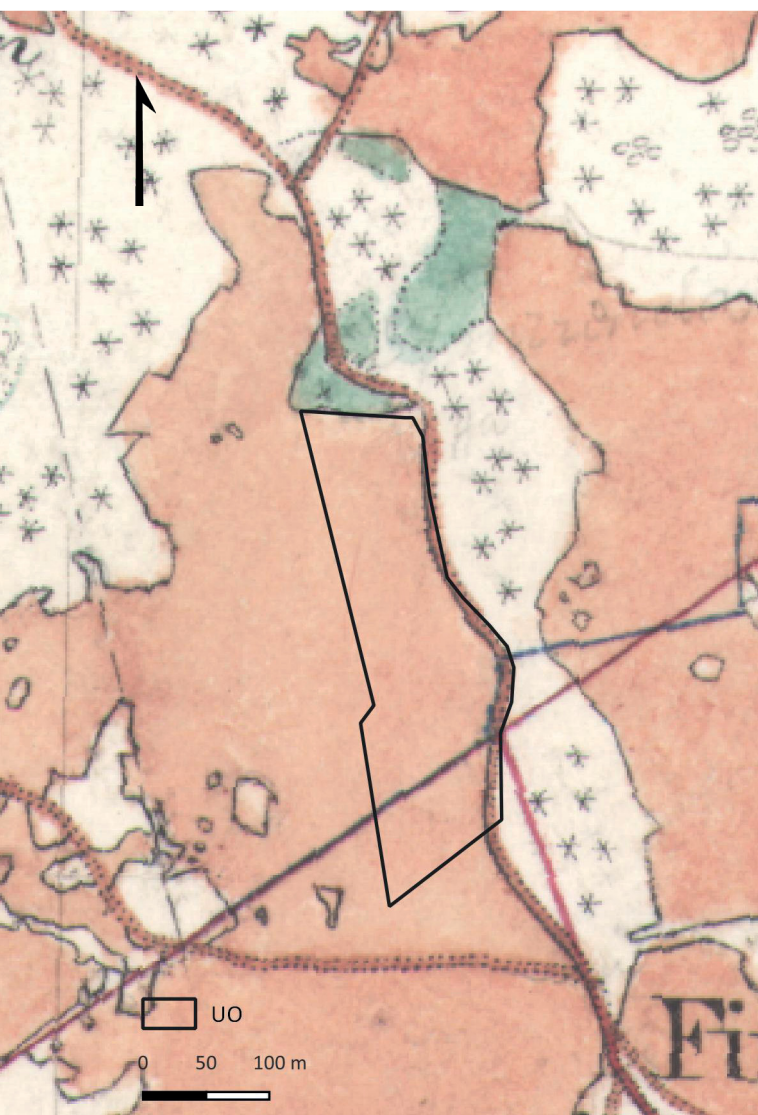
Figur 5. Rektifierad del av geometrisk karta över Simlunda från år 1638. LMS aktbeteckning A90-22:A9:154-155. Skala 1:6000.

Figur 6. Rektifierad del av arealavmätningsskarta över Finsta från år 1823/1870. LMA aktbeteckning 01-ske-50. Skala 1:6000

ning av Finsta säteri, till vars gods såväl Simlunda som Boda tillförts. Enligt karthandlingen ska denna vara författad åren 1822 och 1823 av lantmätaren J. M. G. Kluth, men begagnad vid rågångsreglering år 1869. Rågångsregleringen avgjordes vid tinget år 1870, och kartan dateras därför till detta år i Lantmäterimyndighetens arkiv. Kartan, som för första gången avbildar UO i dess helhet, visar att större delen av UO:s norra del, samt även den del i sydväst som tillhört Boda, då utgjorde åkermark (fig. 6). Däremot utgjorde stora delar av de idag kraftigt störda södra delarna av UO då av ej odlad betesmark, vilket också anges för själva Skederidsåsen.

Den häradsekonomiska kartan upprättad åren 1901–1906 visar att även den tidigare ej odlade ytan inom UO:s södra del då tagits upp som åker (fig. 7), ett förhållande som även redovisas i 1966 års ekonomiska karta (RAK aktbeteckning J133-11J5a66).

Figur 7. Rektifierad del av den Häradsekonomiska kartan från åren 1901-1906. RAK aktbeteckning J112-85-11. Skala 1:6000

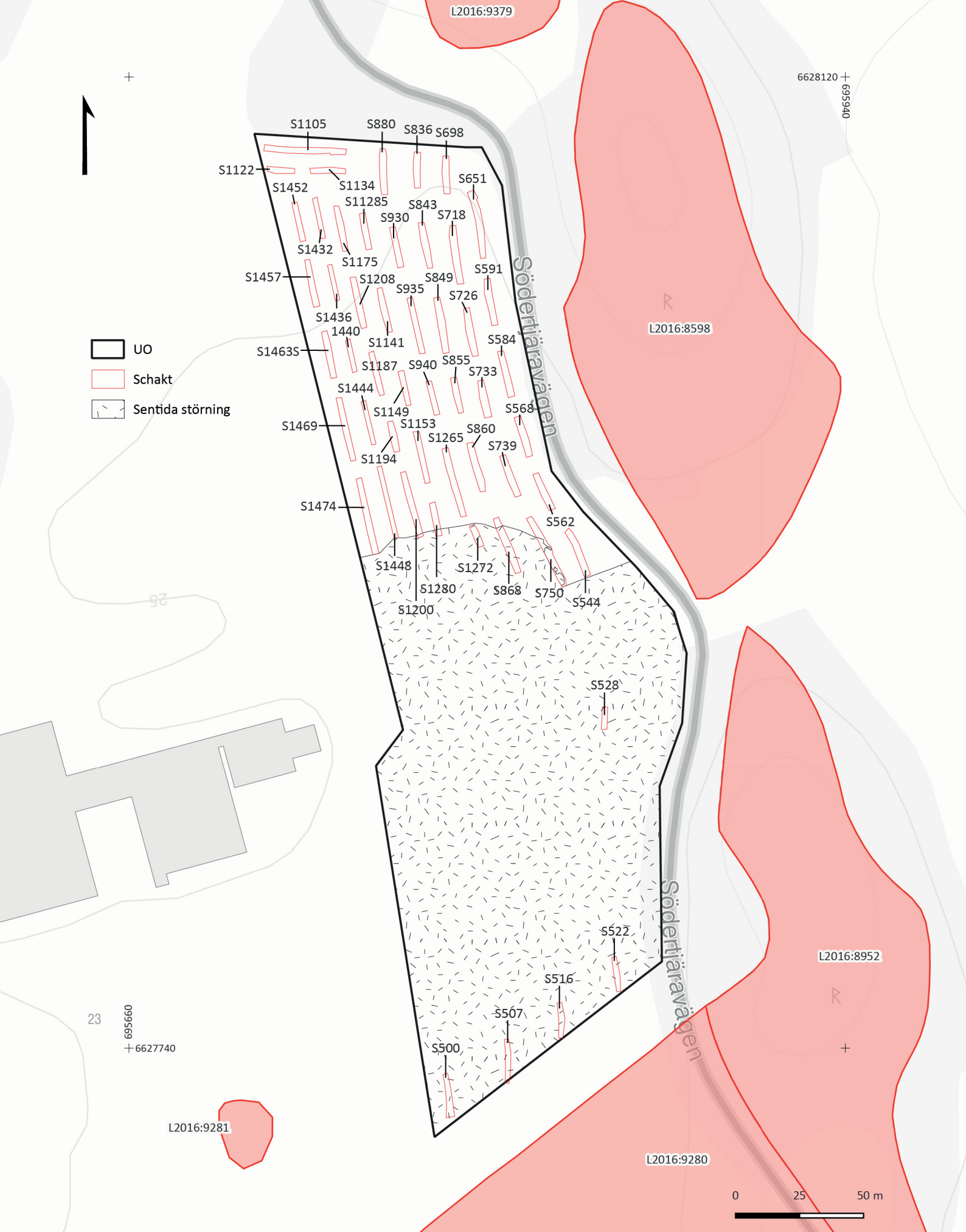
Sammanfattningsvis har UO genomgått en gradvis uppodling från åtminstone tidigt 1600-tal och framåt. Stora delar förefaller dock ha varit olämpliga som åkermark fram till 1900-talets första hälft. Vidare visar det historiska kartmaterialet att två gränsmärken mellan hemmanen Simlunda och Boda, varav ett femstenarör, tidigare funnits inom UO:s södra del. Dessa har sannolikt tagits ur bruk i samband med Finsta säteris expansion och sammanslagningen av traktens bebyggelseenheter, och alla eventuella spår av dessa bör idag vara borta, eventuellt som ett resultat av den stora sentida störning som skett inom området (se nedan).

Sökschaktning

Inom det drygt 3,5 hektar stora UO grävdes 52 sökschakt med en sammanlagd area av 2 273 m², vilket motsvarar cirka 6% av hela UO:s yta (fig. 8). De södra delarna av UO var starkt påverkade av en sentida störning i form av påförda utfyllnadsmassor. Ingreppet är svåravgränsad men bedöms inom UO vara omkring 21 000 m² stort och motsvarar därmed omkring 60% av UO (se nedan). Efter samråd med Länsstyrelsen den 31 mars koncentrerades sökschaktningen därför till de mer intakta norra delarna av UO, av vilka omkring 15% kom att sökschaktas.

Inom UO:s norra del påträffades 30 anläggningar i form av framför allt härdar och stolphål, men också två möjliga kulturlagerrester samt en möjlig ränna. Dessa anläggningar är utöver en ensamliggande härd (L2025:4014) fördelade inom tre sammanhängande lämningsområden (L2025:4011, L2025:4012 samt L2025:4013, fig. 10), och redovisas därför separat. Nedan följer även en ingående redovisning av den påträffade störningen, vilken sannolikt lett till att eventuella lämningar inom UO:s södra del har förstörts.

En genomgående faktor vid sökschaktningen som bör noteras är att plogspår, framför allt gående i en nord-sydlig riktning och med en bredd på mellan 0,1 och 0,3 meter, löper genom hela UO:s norra del. Många av de påträffade anläggningarna är tydligt plogskadade, medan andra förefaller utgöra den nedersta botten av tidigare större anläggningar. De många plogspåren, vilka har bedömts vara förhållandevis sentida, har inte mätts in eller beskrivits närmare. I schakt 1141 påträffades även två avlånga sten-samlingar av ett liknande slag som tidigare noterades vid utredningsgrävningen i februari 2025 strax väster om UO (Larsson 2025a). Dessa har tolkats som sentida dräneringar och har därför endast mätts in som topografiska objekt utan närmare beskrivning. Jord-

Figur 8. Plan över grävda sökschakt samt utbredningen av sentida störning inom UO. Skala 1:1800.

bruket har alltså haft en mycket tydlig påverkan på lämningarna. Förekomsten av recent material inom UO:s norra del var dock mycket låg, och begränsad till något enstaka tegelfragment. För en närmare redogörelse för samtliga schakt, se bilaga 1.

Anläggningar och lager framkom konsekvent på ett djup av omkring 0,4–0,5 meter under markytan, med undantag för härdarna A1250 och A1430 som framkom 0,6 respektive 0,7 meter ned. I princip samtliga anläggningar har en fyllning av gråbrun sandig silt, vilken tydligt avviker från den ljusbruna sand som utgör C-horisont inom majoriteten av UO:s norra del, med undantag för vissa mindre partier där markslaget lutar mer åt sandig eller lerig silt. För närmare beskrivning av samtliga anläggningar, se bilaga 2.

Sentida störning

Inför fältarbetet fanns inga indikationer på att markslaget inom utredningsområdet skulle avvika från dess karaktär på fastighetskartan, det vill säga brukad jordbruksmark. Väl i fält kunde dock konstateras att endast UO:s norra del var aktivt i bruk, medan den södra delen snarare utgjorde ruderatmark. Sökschaktningen påbörjades längs UO:s södra gräns, i syfte att avgöra ifall boplatsen L2016:9280, vilken tidigare inte avgränsats norrut (se Tidigare undersökningar), fortsatte in i UO.

De fyra schakt som grävdes i anslutning till UO:s södra gräns befanns samtliga innehålla påförda utfyllnadsmassor av mörkgrå, lerig silt blandad med större stenblock, sprängsten, och blandade byggsopor (S500, S507, S516, S522, fig. 8). Dessa fortsatte till ett djup av som mest cirka 1,7 meter och under detta följde gråbrun lerig silt (C-horisonten).

Störningen kunde under sökschaktningens gång konstateras fortsätta även in i de schakt som togs upp längs den södra gränsen av UO:s norra del (S544, S750, S868, S1200, S1272, S1280, S1448, S1474, fig. 8). Inom dessa ytor var störningen dock av en annan karaktär än längre söderut, och bestod i stället av en tydligt påförd grå lera med innehåll av recent skräp. Detta tolkades i fält som ett möjligt barriärskikt, avsett att förhindra avrinning från de högre liggande massorna i syd mot den något lägre, ännu brukade jordbruksmarken i norr. Med största sannolikhet kvarligger inte heller några eventuella lämningar inom dessa delar av UO, vars utsträckning i efterhand tydligt går att uppskatta med ledning av satellitfotografier och tillgänglig terrängdata.

Den ursprungliga markytan, såväl ploggång som den

översta delen av C-horisonten bedöms därmed ha schaktats av och bortförts inom dessa delar av UO, varefter fyllnadsmassor har påförts. När detta har skett har inte närmare kunnat bestämmas inom ramen för utredningen. Som ett resultat av ingreppen bedöms dock inga lämningar kvarligga inom UO:s södra delar. Eftersom störningen tydligt fortsätter även söder om UO kan det också antas att stora delar av boplatsen L2016:9280 med hög sannolikhet också har påverkats. Ingreppen förefaller också starkt ha påverkat områdets topografi. Som framgår av ovan redovisning av historiska kartor ovan har stora delar av UO:s södra delar haft en annan karaktär än de norra delarna fram till 1900-talets första hälft. Detta bekräftas också av ett flygfoto från 1960-talet som avbildar större delen av UO (fig. 9). Av fotografiet framgår att de södra delarna tidigare har varit avsevärt mer kuperat än den idag mer plana och utslätade terrängen.

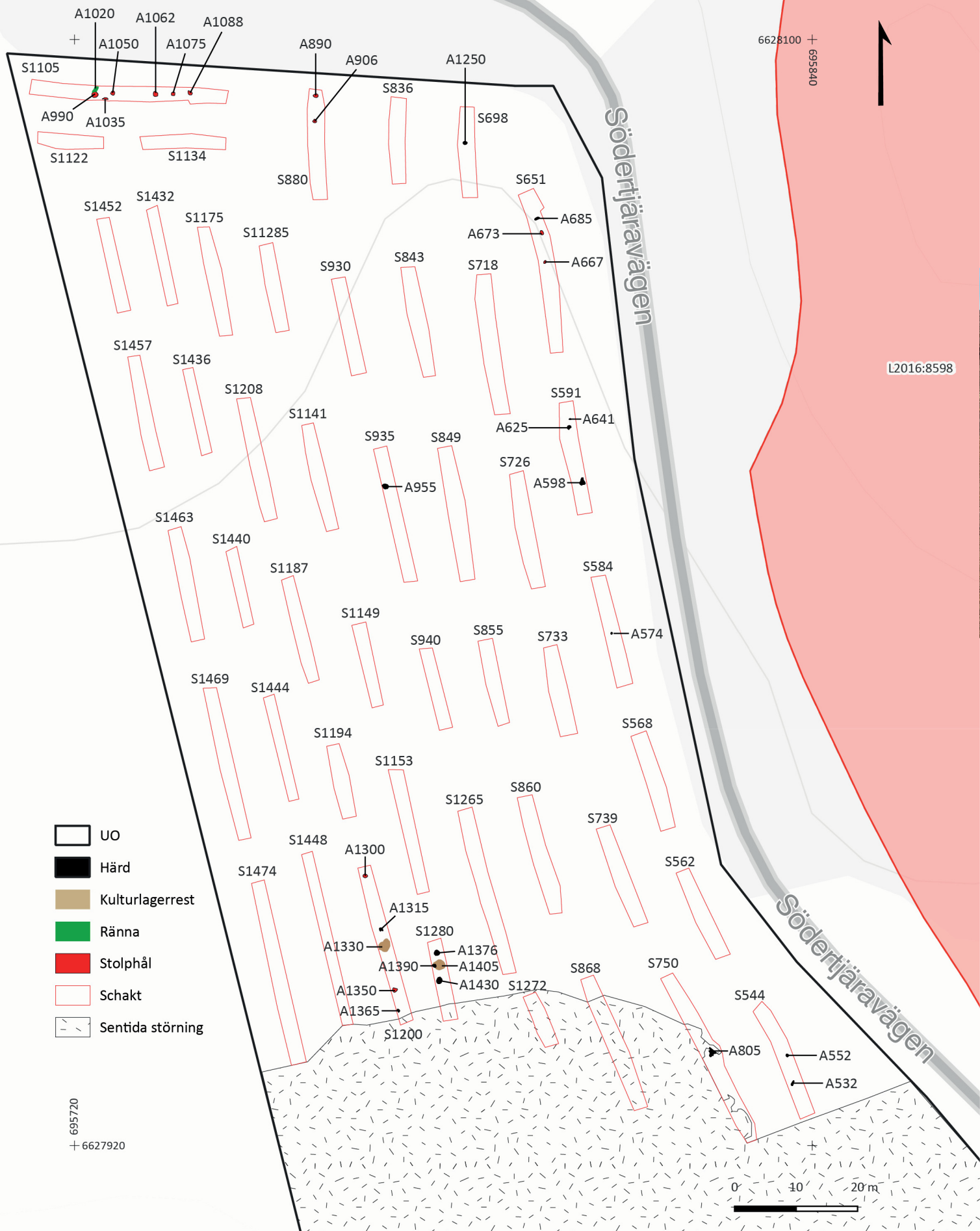
Figur 9. Flygfotografi över Skederidsåsen och UO från 1966, taget mot söder. Pilen visat på läget för UO. Källa: ATA.

I samråd med Länsstyrelsen beslutades att undanta de störda södra delarna av UO från fortsatt utredning, och i stället prioritera sökschaktningen till den norra delen. Ett kompletterande sökschakt togs dock upp i den södra delen mellersta parti för att bekräfta störningens genomgående karaktär (S528, fig. 8).

Lämningar och antikvarisk bedömning

L2025:4011 - boplatsområde

Boplatsområdet L2025:4011 omfattar tre härdar inom en yta i skärningen mellan den bevarade åkermarken och den stora störningen i UO:s södra del (fig. 10).

Figur 10. Plan över schakt, anläggningar och kulturlager inom UO:s norra delar. Skala 1:800.

I schakt 544 påträffades två härdar, A532 och A552 (fig. 11). Av dessa inger den cirka 1x0,4 meter stora och sannolikt avskurna A532 intrycket av att tidigare ha varit större och rundad, medan A552 förefaller utgöra den nedersta botten av en likaledes kraftigt bortplöjd härd. Väster om dessa framkom i schakt 750 även den cirka 1,4 x 0,2–1,2 meter stora härden A805. Även denna har sannolikt påverkats av plöjning men också av den störningen inom UO:s södra del, vilken skär rakt igenom den.

Figur 11. Hårdresten A552 i schakt 544. Foto från söder.

Det är tydligt att boplatssområdet har skadats av sentida ingrepp. De påförda fyllnadsmassorna, vilka går ner under anläggningsnivå, avgränsar boplatssområdet åt väst, och utifrån en okulär bedömning sannolikt även åt syd, varför inga schakt grävdes söderut. Boplatssområdet har endast preliminärt avgränsats i övriga riktningar, och har tills vidare angetts vara cirka 30x20 meter stort, något som dock sannolikt kommer att ändras vid eventuella fördjupade arkeologiska insatser.

Kolprover insamlades från härdarna A532 och A805, varav ett prov från den förstnämnda valdes ut för ¹⁴C-analys. Analysresultatet placerar härden i tidig medeltid, med störst sannolikhet i 1100-tal eller 1200-talets första år, med 1000-talets andra hälft som en potentiell, någon mindre sannolik möjlighet (fig. 17, se vidare under ¹⁴C-analyser nedan). Det är utan vidare undersökning oklart ifall hela boplatssområdet kan dateras till denna period, särskilt då ett sannolikt äldre boplatsslager tidigare har påträffats inom gravfältet L2016:8598 endast några meter åt nordöst. Med utgångspunkt från anläggningarnas karaktär och datering har L2025:4011 bedömts utgöra fornlämning

(fig. 13 och 14).

L2025:4012 - boplatssområde

Boplatssområdet L2025:4012 löper utmed Skederidsåsen invid Södertjäravägen och omfattar sex härdar, 10 stolphål och en möjlig ränna (fig. 10, 13 och 14).

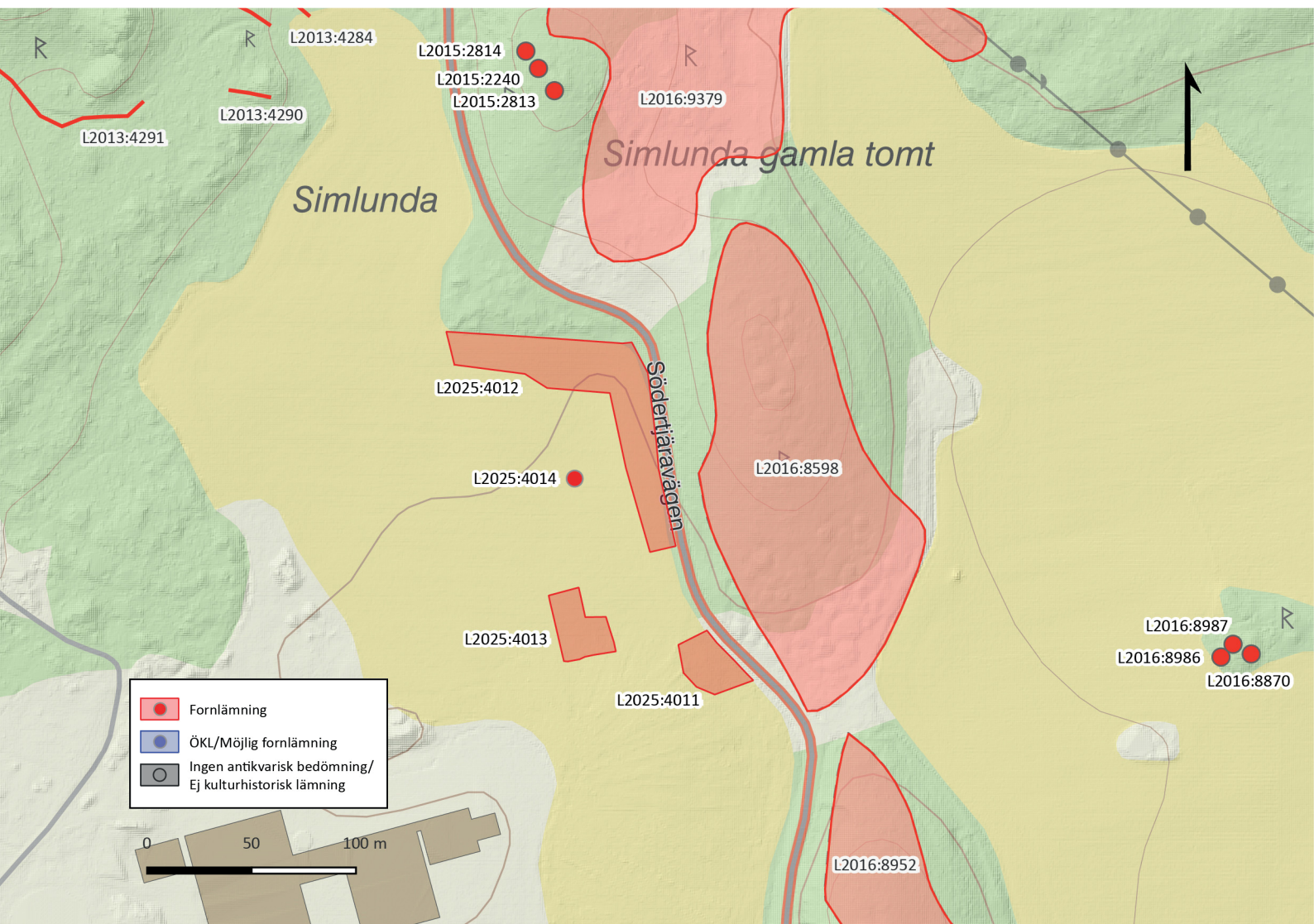
Av de tio stolphålen påträffades åtta (A890, A906, A990 (fig. 12), A1035, A1050, A1062, A1075 samt A1088), samt även den möjliga rännan (A1020, fig. 12), inom boplatssområdets nordvästra del, längs med det mindre impedimentet omedelbart norr om UO. Denna yta, vilken är något förhöjd jämfört med den omkringliggande åkermarken i övrigt, pekades ut som ett potentiellt boplatssläge redan vid den föregående utredningsgrävningen strax väster om det nu aktuella UO (Larsson 2025a). Stolphålen, vilka samtliga är stenskodda, bedöms vara förhållandevis kraftiga: från som minst cirka 0,6 meter i diameter till som mest cirka 1,05 x 0,9 meter stort (se bilaga 2). Anläggningen A1020, vilken ligger omedelbart intill det stora stolphålet A990 och inte är avgränsad mot norr, tolkas preliminärt utgöra spåren av en ränna, men kan även utgöra en kulturlagerrest.

De stolphål som påträffades i schakt 1105 förefaller

Figur 12. Stolphålet A990 (till höger) samt den eventuella rännan A1020 (till vänster) i schakt 1105. Foto från väst.

ligga i en öst-västlig linje, medan stolphålen A890 och A906 i schakt 880 skulle kunna utgöra ett stolppar i nord-sydlig riktning (fig. 10). De sex härdarna (A574, A598, A625, A641, A685, A1250, fig. 10) var, liksom två av de stenskodda stolphålen (A661, A673, fig. 10), starkt påverkade av plogskador. Exempelvis var härden A598 mycket markant utdragen mot norr, härden

Figur 13. Nyregistrerade forn lämningar i KMR efter utredningens resultat. Skala 1:3000.

A685 bör tidigare ha varit rund och omkring dubbelt så stor medan stolphålet A673 genomkorsas av ett tydligt plogspår (se bilaga 2).

Boplatsområdet är endast preliminärt avgränsat och kan vid eventuella fördjupade arkeologiska insatser visa sig vara mer omfattande.

Kolprover in samlades från härdarna A641, A685 och A1250, varav provet från A1250 valdes ut för ^{14}C -analys. Analysresultatet gav en datering till övergången mellan yngre bronsålder och förromersk järnålder (fig. 17, se vidare under ^{14}C -analyser nedan). Det är utan vidare undersökning oklart ifall hela det långsträckta boplatsområdet kan dateras till denna period, eller om flera olika faser finns representerade inom området. Med utgångspunkt från anläggningarnas karaktär och datering bedöms L2025:4012 utgöra forn lämning.

L2025:4013 - boplatsområde

Boplatsområdet L2025:4013 omfattar en cirka 35x15–25 meter stor yta innehållandes fem härdar, två stolphål och två kulturlagerrester (fig. 10, 13 och 14).

Anläggningar påträffades i schakt 1200 (stolphålen A1300 och A1350, härdarna A1315 och A1365, samt kulturlagerresten A1330) och i schakt 1280 (härdarna A1376, A1390 och A1430 samt kulturlagerresten A1405).

Kulturlagerresterna A1330 och A1405 var av likartad karaktär och med en diffus utbredning; den senare skulle dock även kunna utgöra delar av en utplöjd härd, då den var diffust avgränsad mot härderna A1390, vilken i sin tur inte är avgränsad mot väster. Även härderna A1365 saknar känd gräns mot väst. Liksom inom UO:s övriga boplatsområden är flera av anläggningarna mycket tydligt skadade av plöjning, till exempel stolphålet A1350 som sannolikt är utdraget mot öst (fig. 15), och den oregelbundet formade härderna

Lämningsnr	Lämningsstyp	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
L2025:4011	Boplatssområde	Boplatssområde, ca 30x20 m (NV-SÖ), bestående av 3 härdar. Härdarna är av varierande form, från 0,55x0,5 m st och upp till 1,44x0,2–1,2 m st, och framkom ca 0,4–0,5 m under markytan.	Fornlämning
L2025:4012	Boplatssområde	Boplatssområde, ca 15–100x15–95 m st (N-S), bestående av 6 härdar, 10 stolphål, och 1 möjlig ränna. De 6 härdarna, vilka är av varierande form, är som minst ca 0,4x0,35 m st och som mest ca 1x0,4–1,2 m st. De 10 stolphålen, vilka är av varierande form men genomgående stenskodda, går från som minst ca 0,6 m i diam till som mest cirka 1,05x0,9 m st. Den möjliga rännan är endast delvis avgränsad, avlång, ca 1,4x0,6 m st, och kan även utgöra en kulturlagerrest. Anläggningarna framkom ca 0,4–0,6 m under markytan.	Fornlämning
L2025:4013	Boplatssområde	Boplatssområde, ca 35x15–25 m st (NNV-SSÖ), bestående av 5 härdar, 2 stolphål och 2 kulturlagerrester. Härdarna är närmast runda samt oregelbundna och från som minst 0,6 m diam och upp till 1,15x1,05 m st. De två stolphålen är ovala eller närmast ovala och 0,75x0,6 respektive 0,8x0,75 m st samt stenskodda. De oregelbundna kulturlagerresterna är endast delvis avgränsade men ca 1,8x1,6 respektive 1,3x1,2 m st.	Fornlämning
L2025:4014	Härd	Härd, närmast oval, ca 1,15x0,85 m st, dock ej helt avgränsad mot V. Fyllning av gråbrun sandig silt med inslag av sot. Innehöll genomgående rikligt med 0,05–0,25 m st stenar, varav de flesta skörbrända. Framkom ca 0,55 m under markytan.	Fornlämning

Figur 14. Beskrivning och antikvarisk bedömning av nyregistrerade fornlämningar i KMR efter utredningens resultat.

Figur 15. Stolphålet A1350 i schakt 1200. Foto från öst.

A1315 som tidigare sannolikt varit rund. Stolphålen A1300 och A1350, vilka är cirka 0,75x0,6 respektive 0,8x0,75 meter stora, är båda stenskodda.

De inom UO påförda fyllnadsmassorna framkom inom den södra ändan av schakten 1200 och 1280, liksom även i andra närliggande schakt. Med tanke på hur nära anläggningar framkom intill massornas kant förefaller det sannolikt att dessa ingrepp, liksom i fallet med L2025:4011, har skadat lämningen. Det är oklart hur långt boplatssområdet tidigare kan ha sträckt sig söderut, men det avgränsas idag av störningen, vilken går ner till under anläggningsnivå. Boplatssområdet är endast preliminärt avgränsat i övriga riktningar.

Kolprover insamlades från härdarna A1365 och A1430 men ingen analys genomfördes. Boplatssområdet L2025:4013 bedöms trots detta utifrån lämningens övergripande karaktär utgöra fornlämning.

L2025:4014 - härd

Lämningen L2025:4014 omfattar den preliminärt ensamliggande härd A955, påträffad centralt på åkermarken, centralt inom UO:s norra del (fig. 13, 14 och 16). Ytterligare lämningar kan dock förekomma såväl väster som öster om anläggningen. Härd A955 påträffades i kanten av Schakt 935 på omkring 0,55

Figur 16. Härden A955 i schakt 935. Foto från öst.

meters djup och avgränsades inte helt mot väster. Dess synliga del inom schaktet var närmast oval och cirka 1,15x0,85 meter stor. Fyllningen utgjordes av gråbrun sandig silt med inslag av sot och rikligt med 0,05–0,25 meter stora stenar, de flesta skörbrända. Däremot förekom inget synligt kol i den framrensade ytan, av vilken anledning den stora och tydliga härden inte har daterats. Härden har med utgångspunkt från dess karaktär bedömts utgöra fornlämning.

Fynd

Inga fynd påträffades vid utredningen.

Analys

Två olika naturvetenskapliga analyser genomfördes av träkolsprover från härdar inom de tre boplatssområdena (bilagor 3 och 4). Resultaten av vedarts- och ^{14}C -analyserna har delvis redan redogjorts för ovan men redovisas samt diskuteras även kortfattat nedan.

Vedartsanalyser

Sammanlagt sju prover av träkol samlades in under den arkeologiska utredningen. Fyra av dessa valdes ut för vedartsanalys för att bestämma art och egenålder i syfte att erhålla lämpligt dateringsmaterial (fig. 17, bilaga 3). Två prover av sannolikt ung al valdes ut som passande för ^{14}C -analys, med utgångspunkt i både potentiell egenålder och rumslig spridning inom UO.

^{14}C -analyser

Två kolprover insändes efter vedartsanalyserna för ^{14}C -analys (fig. 17, bilaga 4). I analysbilagan presenteras proverna såsom de kalibrerats av Tandemlaboratoriet i Uppsala, medan kalibreringsverktyget OxCal (ver. 4.4.4.) har använts för diskussionen och tabellen nedan. Skillnaden mellan de två metoderna är marginell.

Provet PK551 ur härden A532 inom boplatssområdet L2025:4011 erhöll vid analysen en okalibrerad ^{14}C -ålder på 895 ± 28 BP. Detta innebär att härden med 95,4% sannolikhet kan tidfästas till 1044–1220 e. Kr., och med 66,1% sannolikhet mer specifikt till 1120–1220 e. Kr. Anläggningen kan därmed dateras till tidig medeltid, kanske mest sannolikt 1100-tal eller 1200-talets början. 1000-talets andra hälft kvarstår dock också som en möjlighet.

Provet PK717 från härden A1250 inom boplatssområdet L2025:4012 erhöll vid analysen en okalibrerad ^{14}C -ålder på $2\,432 \pm 30$ BP. Detta innebär vid kalibrering att provet med 95,4% sannolikhet kan tidfästas till omkring 750–405 f. Kr., vilket bör kommenteras. Detta innebär nämligen att materialet är påverkat av den så kallade ”Hallstattplatån” i kalibreringskurvan för ^{14}C -dateringar, som resulterar i att analyser på material från perioden cirka 800/750–400 f. Kr. har en generellt låg precision. De exakta gränsdragningarna mellan periodindelningarna kring denna tid är dessutom omdebatterade (se Sörman & Ojala 2024), men ^{14}C -analysen placerar enligt vedertagen kronologi härden till övergången mellan den yngsta bronsåldern och den äldsta förromerska järnåldern.

Kontext/provnr. L-nr.	Typ	Provnr. lab	Material	Okalibrerad ¹⁴ C-ålder BP	¹⁴ C-ålder kalibrerad 1 σ	¹⁴ C-ålder kalibrerad 2 σ	Tidsperiod	
A532/PK551	L2025:4011	Härd	Ua-87875	Al (ung)	895 ± 28	1120-1220 e.Kr.	1044-1220 e.Kr.	Tidig medeltid
A1250/PK717	L2025:4012	Härd	Ua-87874	Al (unga kvistar)	2 432 ± 30	589-405 f.Kr.	750-405 f. Kr.	Yngre bronsålder- Förromersk järnålder

Figur 17. Resultaten av genomförda ^{14}C -analyser inom ramen för utredningen.

Kommentar till resultaten

Den arkeologiska utredningen har resulterat i att fyra nya fornlämningar har registrerats i KMR (boplatsområdena L2025:4011, L2025:4012 och L2025:4013 samt härden L2025:4014). Nedan presenteras några observationer som bedöms kunna vara av relevans vid en framtida eventuell avgränsning och undersökning.

Flera av de 10 stenskodda stolphål som påträffades inom L2025:4012 förefaller vara förhållandevis stora och välbevarade, detta trots den kraftiga påverkan som jordbruket har inneburit. Mer ytligt liggande anläggningar har dock sannolikt, liksom inom övriga delar av UO, plöjts bort. Stolphålen tolkades i fält preliminärt kunna utgöra delar av en möjlig huslämning. Denna konstruktion skulle i sådana fall vara minst 35 meter lång och löpa i öst-västlig riktning, med A890 och A906 som det enda helt frilagda paret av takbärande mittstolpar. Det är dock problematiskt att göra långtgående tolkningar av ett så pass begränsat material, och det hypotetiska huset kan möjligen uppfattas vara alltför långt. Trots detta kvarstår möjligheten att anläggningarna utgör delar av en sammanhängande konstruktion, vilket bör beaktas vid en eventuell framtida undersökning, liksom även dateringen av en härd inom L2025:4012 till övergången mellan yngre bronsålder och äldre järnålder, eventuellt det äldsta skedet av förromersk järnålder.

Även den tidigmedeltida dateringen av L2025:4011 bör kommenteras. År 1986 genomfördes en arkeologisk undersökning av en skadad hög i den sydvästra kanten av gravfältet L2016:8598, vilken daterades till vikingatid. Under högen framkom även en möjlig boplatslämning, vilket liknar situationen med de anläggningar som underlagrar gravfältet L2016:8952 (se Tidigare undersökningar). Förekomsten av dessa boplatslämningar är idag inte noterat i KMR. Fenomenet med gravfält från yngre järnålder som anläggs ovan boplatslämningar från äldre järnålder är dock ett välkänt fenomen i Uppland. Att en härd inom det nypåträffade boplatsområdet L2025:4011 (beläget endast cirka 10 meter från den undersökta graven inom L2016:8598) nu har ¹⁴C-daterats till någon gång mellan 1000-talets andra hälft och tidigt 1200-tal väcker nya frågor till miljöns karaktär och komplexitet. Vilka aktiviteter som härdarna inom L2025:4011 representerar är för närvarande oklart. Eftersom den sentida störningen löper omedelbart intill detta boplatsområde, och också direkt skär igenom härden A805, kan lämningarna tidigare ha varit mer omfattande. Det förefaller som högst möjligt att även L2025:4013 haft en utsträckning längre mot söder, in över området för störningen.

De nypåträffade boplatslämningarna tillför en liten men viktig pusselbit till den sedan 1960-talet diskuterade frågan om Simlundas bebyggelsekontinuitet. Det traditionella perspektivet, senast presenterat i Norrtälje kommuns kulturmiljöutredning (2016:32) rörande riksintresset Skederid–Husby-Sjuhundra, är att bebyggelsen i Simlunda varit kontinuerlig från den äldre järnåldern och framåt. Denna hypotes har framför allt grundat sig i förekomsten av olika gravtyper inom Skederidsåsens många gravfält. Förekomsten av såväl boplatslämningar såsom L2025:4012, med nära rumslig och visuell anknytning till Simlunda gamla tomt, och det något mer avlägset belägna och ännu odaterade L2025:4013, utgör här ett värdefullt komplement till detta. Mer omfattande undersökningar skulle dock krävas för att dra några vidare slutsatser. Det faktum att det på grund av den stora störningen inom UO:s södra del inte går att avgöra huruvida lämningar förekommit även inom detta område (och även den sannolika förstörelsen av de norra delarna av den närbelägna och odaterade boplatsten L2016:9280) komplicerar även det möjligheterna till en tolkning av fornlämningsbilden.

Utvärdering av undersökningsplan

Den arkeologiska utredningen var planerad att omfatta hela det utpekade UO, med en jämn fördelning av sökschakten. När sökschaktningen påbörjades inom UO:s södra del befanns denna utgöras av mycket djupa, påförda fyllnadsmassor där den ursprungliga markytan hade schaktats bort ned till och under anläggningsnivå. Alla eventuella lämningar såväl inom UO:s södra del som strax utanför UO:s södra gräns bedöms idag vara försvunna. Efter samråd med Länsstyrelsen togs därför beslutet att fokusera den resterande fälttiden på den norra delen av UO.

Den arkeologiska utredningen etapp 2 utfördes i övrigt i enlighet med den av Länsstyrelsen i Stockholm beslutade undersökningsplanen.

Referenser

Skriftliga källor

- Ambrosiani, B. 1964. Fornlämningar och bebyggelse : studier i Attundalands och Södertörns förhistoria. Avhandling. Uppsala, Uppsala universitet.
- Dybeck, R. 1865. Undersökningar i svenska forngrafvar. Runa : en skrift för Nordens fornvänner, 1865, s. 54–56.
- Ekman, T. 1993. Arkeologisk förundersökning : Finsta ridanläggning : Uppland, Skederid socken, Finsta 1:66, RAÄ 192–196. Dnr. 6417/93. Rapport 1993:96. Stockholm, UV-Stockholm, Riksantikvarieämbetet.
- Folin, C. 1986. Husgrund från 1700-talet. I: Rapport : Fornl 5 + oreg husgrund, Finsta, Skederids sn, Uppland, 1984. Dnr 3259/84. Stockholm, Undersökningsverksamheten, Riksantikvarieämbetet.
- Franzén, B. 1995. Arkeologisk utredning : Hållsta–Finsta : Elkabel : Skederid, Husby-Sjuhundra och Lohärad socknar, Uppland. Rapport 1995:30. Stockholm, Byrån för arkeologiska undersökningar, Riksantikvarieämbetet.
- Jakobsson, M. 1993. Arkeologisk utredning : Finsta ridanläggning : Finsta 1:66, Skederid socken, Uppland. Dnr. 5697/93. Rapport 1993:73. Stockholm, UV-Stockholm, Riksantikvarieämbetet.
- Karlin Björk, S. 2015. Försvunna å- och sjönamn i Roslagen : Hydronymisk rekonstruktion på grundval av tre undersökta ortnamn i Norrtälje kommun. Magisteruppsats VT2015. Uppsala universitet, Institutionen för nordiska språk. Uppsala.
- Larsson, A. 2025a. PM. Arkeologisk utredning av del av fastigheten Finsta 1:66, Skederids socken, Norrtälje kommun, Uppland. Opublicerat PM, 2025-02-17, dnr 4427-2025. Stockholm, Uppdrag arkeologi.
- Larsson, A. 2025b. Byte av elstolpar i Finsta : Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning : Uppland, Stockholms län, Norrtälje kommun, Skederids socken, Finsta 1:40 och Finsta 1:66 : L2015:2440. UA rapport 2025/4. Stockholm, Uppdrag arkeologi.
- Nerman, B. 1953. Två östliga bronsarmband från 1000-talet funna i Uppland. Fornvännen 1953, s. 124–128. Norrtälje kommun. 2016. Skederid - Husby Sjuhundra : Ett riksintresseområde för kulturmiljövården. Kulturmiljöutredning nr 13. Norrtälje, Norrtälje kommun.
- Rahmqvist, S. & Skoglund, L.-O. 1986. Det medeltida Sverige Bd 1 Uppland, 5 Attundaland : Lyhundra, Sjuhundra. Stockholm, Kungliga Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien.
- Ramström, A. 2015. Arkeologisk utredning etapp 1 inför ombyggnad av väg 77 : Gottöra, Rimbo, Skederid samt Husby-Sjuhundra socknar, Norrtälje kommun, Uppland. Rapport 2015:61. Örebro, Arkeologgruppen.
- Ramström, A. 2018. Alternativ vägkorridor väg 77 förbi Rimbo : Rimbo och Skederid socknar, Norrtälje kommun, Uppland. Rapport 2018:55. Örebro, Arkeologgruppen.
- Ramström, A. 2019. Arkeologisk utredning etapp 2 längs väg 77, vägplan 3 : Skederid och Husby-Sjuhundra socknar, Norrtälje kommun, Uppland, Stockholms län. Rapport 2019:45. Örebro, Arkeologgruppen.
- Schürer von Waldheim, W. 1884. Fornlemningar utmed Länna–Norrtälje-banan. Månadsblad 1884 (nr. 145–147), s. 2–12.
- Sörman, A. & Ojala, K. 2024. Den nordiska bronsålderns slutskede – kronologi, definition och forskningsproblem. Fornvännen 2024/3, s. 161–184.
- Wahlberg, M (red). 2003. Svenskt ortnamnslexikon. Uppsala, Språk- och folkminnesinstitutet.
- Wahlberg, M. 2018. Uppländska ortnamn på -bodha, -bol och -bordh med personnamnsförleder. Namn och bygd 106 (2018), s. 43–81.
- Östmark, K. 1986. Fornlämning 5, skadade gravar från vikingatid med underliggande boplatser. I: Rapport : Fornl 5 + oreg husgrund, Finsta, Skederids sn, Uppland, 1984. Dnr 3259/84. Stockholm, Riksantikvarieämbetet, Undersökningsverksamheten.
- Östmark, K. 1987. Rapport : Uppland, Norrtälje kommun, Skederids socken, Finsta, Fornlämning 4, Gravhög från vikingatid och spår av boplatser : 1986. Stockholm, Byrån för Arkeologiska Undersökningar, Riksantikvarieämbetet.

Digitala källor

[SDHK] Svenskt Diplomatariums huvudkartotek. SDHK-nr: 2683. Datering: 1 november 1328. Utfärdandeort: Rimbo.

[SGU] Sveriges geologiska undersökning. Jordartskartan.

Muntliga uppgifter

Marcus Irmsehl, kontaktperson Kragsta Drifts AB. Muntligt samtal 2025-03-31.

Historiskt kartmaterial

Rikets allmänna kartverks arkiv (RAK)

Häradsekonomiska kartan. 1901–06. Rimbo. Aktbeteckning J112-85-11.

Ekonomiska kartan. 1966. Finsta. Aktbeteckning J133-11J5a66.

Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS)

Ägomätning. 1638. Simlunda nr 1-3. Aktbeteckning A90-22:A9:154-155.

Ägodelning. 1718. Boda ell storängen nr 1-3. Aktbeteckning A90-4:1.

Lantmäterimyndighetens arkiv (LMA)

Arealavmätning. 1870. Finsta. Aktbeteckning 01-ske-50.

Bilagor

1. Schakttabell
2. Anläggningstabell
3. Vedartsanalys
4. ¹⁴C-analys

Bilaga 1. Schakttabell

Nr	Beskrivning	Area m ²
500	Schakt, ca 16x2–3 m st (N–S), grävt i utfyllt område till ett djup av ca 1,3–1,4 m. Överst grässvål (ca 0,05 m tj), därunder utfyllnadsmassor bestående av mörkgrå lerig silt blandat med sprängsten och byggsopor (t.ex. armeringsjärn, krossad cement, markduk, obränt trä, recent tegel, m.m.), till ett djup av som mest ca 1,4 m. Därunder gråbrun lerig silt (C-horisont) med inslag av oregelbundna, recenta störningar med samma innehåll som ovan.	40,2
507	Schakt, ca 17x2 m st (N–S), grävt i utfyllt område till ett djup av ca 1,3–1,6 m. Överst grässvål (ca 0,05 m tj), därunder utfyllnadsmassor bestående av mörkgrå lerig silt blandat med större stenblock, sprängsten och byggsopor (t.ex. armeringsjärn, krossad cement, markduk, obränt trä, recent tegel, m.m.), till ett djup av som mest ca 1,6 m. Därunder gråbrun lerig silt (C-horisont) med inslag av oregelbundna, recenta störningar med samma innehåll som ovan.	33,3
516	Schakt, ca 14x2–2,5 m st (N–S), grävt i utfyllt område till ett djup av ca 1,6–2 m. Överst grässvål (ca 0,05 m tj), därunder utfyllnadsmassor bestående av mörkgrå lerig silt blandat med större stenblock, sprängsten och byggsopor (t.ex. armeringsjärn, krossad cement, markduk, obränt trä, recent tegel, m.m.), till ett djup av som mest ca 1,7 m. Därunder gråbrun lerig silt (C-horisont) med inslag av oregelbundna, recenta störningar med samma innehåll som ovan.	28,8
522	Schakt, ca 14x2 m st (N–S), grävt i utfyllt område till ett djup av ca 1–1,5 m. Överst grässvål (ca 0,05 m tj), därunder utfyllnadsmassor bestående av mörkgrå lerig silt blandat med större stenblock, sprängsten och byggsopor (t.ex. armeringsjärn, krossad cement, markduk, obränt trä, recent tegel, m.m.), till ett djup av som mest ca 1,3 m. Därunder gråbrun lerig silt (ca 0,2 m tj), följt av grå lera (C-horisont).	27,6
528	Schakt, ca 9x2 m st (N–S), grävt i utfyllt område till ett djup av ca 1,4–1,65 m. Överst grässvål (ca 0,05 m tj), därunder utfyllnadsmassor bestående av brun sand innehållande recent skräp (ca 0,6 m tj), därunder utfyllnadsmassor bestående av mörkgrå lerig silt blandat med sprängsten och byggsopor (t.ex. armeringsjärn, krossad cement, markduk, obränt trä, recent tegel, m.m.) samt med fickor av brun sand till ett djup av ca 1,2 m, därunder grå lera (C-horisont).	18,9
544	Schakt, ca 20x2,5 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,5–0,65 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,5–0,65 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	50,8
562	Schakt, ca 15x2,5–3 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,35–0,5 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,35–0,5 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont). I schaktets mellersta del innehöll C-horisonten ett parti med moränsten, ca 0,05–0,2 m st.	40,1
568	Schakt, ca 16x2,5–3 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,5–0,65 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,5–0,65 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	44,8
584	Schakt, ca 18x2,5 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,4–0,5 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,4–0,5 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	47,4
591	Schakt, ca 18,5x2,5–3 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,4–0,6 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,4–0,6 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	48,5
651	Schakt, ca 27x2,5–3 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,5–0,6 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,5–0,6 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	70,5
698	Schakt, ca 15x2,5–3 m st (N–S), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,5–0,6 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,5–0,6 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	38,6
718	Schakt, ca 23x2,5–3 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,5–0,6 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,5–0,6 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	64,5
726	Schakt, ca 19x2,5–3 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,45–0,6 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,45–0,6 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	52

Nr	Beskrivning	Area m ²
733	Schakt, ca 15x2,5–3 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,5–0,6 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,5–0,6 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	42,3
739	Schakt, ca 17x2,5–3 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,5–0,6 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,5–0,6 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	44,7
750	Schakt, ca 30x2–3 m st (NV–SÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,3–0,5 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,3–0,5 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont). I schaktets S halva framkom dock stora inslag av sentida störning, i form av påförd grå lera innehållande recent skräp.	82
836	Schakt, ca 14x2,5 m st (N–S), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,4–0,6 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,4–0,6 m tj), därunder grå lerig silt (C-horisont). I ca 3 löpmeter längst i N bestod C-horisonten dock av ljusbrun sand.	36,1
843	Schakt, ca 18x2,5–3 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,7–0,8 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,6 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	46,7
849	Schakt, ca 22x2,5–3 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,5–0,55 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,5–0,55 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	60,6
855	Schakt, ca 14x2–2,5 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,4–0,55 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,4–0,55 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	33,4
860	Schakt, ca 20x2,5–3 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,4–0,5 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,4–0,5 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	53,6
868	Schakt, ca 23x2,5–3 m st (NV–SÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,5–0,6 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,5–0,6 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont) i ca 3 löpmeter längst i N. I övriga delar av schaktet framkom dock stora inslag av sentida störning, i form av påförd grå lera innehållande recent skräp.	62,7
880	Schakt, ca 18x2,5–3 m st (N–S), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,4–0,5 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,4–0,5 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont). I ca 4 löpmeter längst i S bestod dock C-horisonten av gråbrun lerig silt.	47,8
930	Schakt, ca 16x2,5 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,6–0,75 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,6–0,7 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont). I ca 5 löpmeter längst i N bestod dock C-horisonten av gråbrun lerig silt.	38,2
935	Schakt, ca 22x2 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,6–0,8 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,6–0,75 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	49,8
940	Schakt, ca 13,5x2 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,4–0,6 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,4–0,6 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	29,2
1265	Schakt, ca 28x2,5 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,45–0,55 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,45–0,55 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	68,3
1272	Schakt, ca 9x2 m st (NV–SÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,4–0,5 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,4 m tj), därunder störning i form av påförd grå lera innehållande recent skräp.	22,3
1105	Schakt, ca 32x2–2,5 m st (V–Ö), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,4–0,5 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,4–0,5 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	76
1122	Schakt, ca 11x2–2,5 m st (V–Ö), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,4–0,55 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,4–0,55 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	24

Nr	Beskrivning	Area m ²
1134	Schakt, ca 14x2–2,5 m st (V–Ö), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,4 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,4 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	30,1
1285	Schakt, ca 14,5x2,5 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,3–0,5 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,3–0,5 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	34,6
1141	Schakt, ca 18x2–2,5 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,4–0,55 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,4–0,55 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont). Kring schaktets mitt framkom sentida åkerdiken innehållande gråbrun lerig silt samt sten.	41,5
1149	Schakt, ca 14x2–2,5 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,4–0,45 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,4–0,45 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	29,4
1153	Schakt, ca 20,5x2–2,5 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,4–0,5 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,4–0,5 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	45,2
1175	Schakt, ca 18x2–2,5 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,3–0,4 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,3–0,4 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	42,8
1208	Schakt, ca 20x2–2,5 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,4–0,5 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,4–0,5 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	49,6
1187	Schakt, ca 17,5x2–2,5 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,4–0,5 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,4–0,5 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	38,3
1194	Schakt, ca 12x2,5–3 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,4–0,5 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,4–0,5 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	30,6
1200	Schakt, ca 26,5x2–2,5 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,4–0,7 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,4–0,6 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont). I ca 1 löpmeter längst i S framkom dock en sentida störning, i form av påförd grå lera innehållande recent skräp.	61
1280	Schakt, ca 13x2,5 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,4–0,8 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,4–0,6 m tj), därunder gråbrun lerig silt (C-horisont). I ca 2,5 löpmeter längst i S framkom dock en sentida störning, i form av påförd grå lera innehållande recent skräp.	32
1432	Schakt, ca 16x2 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,4 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,4 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	29,8
1436	Schakt, ca 14x2 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,45 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,45 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	24,9
1440	Schakt, ca 13x2 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,4 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,4 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	23,9
1444	Schakt, ca 17,5x2 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,45 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,45 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	30,8
1448	Schakt, ca 29x2 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,5–0,95 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,9 m tj), därunder ljusbrun sand med inslag av gråbrun sandig silt (C-horisont). Längst i S framkom dock en sentida störning, i form av påförd grå lera innehållande recent skräp.	51,4
1452	Schakt, ca 15,5x2 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,4–0,5 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,4–0,5 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	33,4
1457	Schakt, ca 19x2–2,5 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,4 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,4 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	43,6

Nr	Beskrivning	Area m ²
1463	Schakt, ca 19x2,5 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,4 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,4 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont).	45,5
1469	Schakt, ca 25x2 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,5–0,6 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,4 m tj), därunder gråbrun lera (C-horisont). I ca 4 löpmeter längst i S bestod dock C-horisonten av ljusbrun sand.	57,2
1474	Schakt, ca 30,5x2–2,5 m st (NNV–SSÖ), grävt i brukad åkermark till ett djup av ca 0,5–0,7 m. Överst grässvål och ploglager av mörkgrå sandig silt (ca 0,5–0,6 m tj), därunder ljusbrun sand (C-horisont). I ett parti av schaktets mellersta del bestod C-horisonten dock av gråbrun lerig silt, och i dess S kant framkom en sentida störning, i form av påförd grå lera innehållande recent skräp.	73,7

Bilaga 2. Anläggningstabell

Nr	Typ	Beskrivning	Kolprov
532	Härd	Härd, avlång, ca 1x0,4 m st. Fyllning av gråbrun sand med inslag av sot och kol. Utgör sannolikt rest av delvis bortplöjd härd. Framkom ca 0,55 m under markytan.	PK551
552	Härd	Härd, närmast rund, ca 0,55x0,5 m st. Fyllning av gråbrun sand med inslag av sot. Utgör sannolikt botten av en till större delen bortplöjd härd. Framkom ca 0,5 m under markytan.	–
574	Härd	Härd, närmast rund, 0,4x0,35 m st. Fyllning av gråbrun sand med inslag av sot. I Ö delen var en 0,1 m st sten. Framkom ca 0,4 m under markytan.	–
598	Härd	Härd, oregelbunden, ca 1x0,4–1,2 m st. Fyllning av gråbrun sandig silt med inslag av sot. I V delen var två 0,05 m st stenar. Har sannolikt plöjts ut mot N. Framkom ca 0,4 m under markytan.	–
625	Härd	Härd, oregelbunden, rundad, ca 0,4–0,7–0,7 m st. Fyllning av gråbrun sandig silt med inslag av sot. Har sannolikt skadats vid plöjning. Framkom ca 0,5 m under markytan.	–
641	Härd	Härd, avlång, ca 0,4x0,25 m st. Fyllning av gråbrun sand med inslag av sot och kol. Har sannolikt skadats vid plöjning. Framkom ca 0,5 m under markytan.	PK650
661	Stolphål	Stolphål, ovalt, ca 0,6x0,4 m st. Fyllning av gråbrun sandig silt. I N delen var en 0,25 m st sten vilken omgavs av flera 0,05–0,1 m st stenar. 0,1 m åt NÖ löpte ett 0,3 m br plogspår med fyllning av mörkbrun sandig silt. Framkom ca 0,5 m under markytan.	–
673	Stolphål	Stolphål, ovalt, ca 0,75x0,55 m st. Fyllning av gråbrun sandig silt. I N delen var en 0,3 m st avlång sten, omgiven av ett antal 0,1 m st stenar. Genomkorsades delvis av ett 0,35 m br plogspår med fyllning av mörkbrun sandig silt och därmed något utskjutet åt N. Framkom ca 0,5 m under markytan.	–
685	Härd	Härd, avlång, ca 0,9x0,45 m st. Fyllning av gråbrun sandig silt med inslag av sot och kol. I Ö delen var en 0,1 m st sten. Har sannolikt skadats vid plöjning, kan tidigare ha varit rund och omkring dubbelt så stor. Framkom ca 0,4 m ner.	PK697
1250	Härd	Härd, rund, ca 0,7 m i diameter. Fyllning av gråbrun sand med rikligt inslag av sot och kol, särskilt i V delen. Längs hela N kanten, samt centralt i S delen, var åtskilliga 0,1–0,15 m st stenar, varav flera skörbrända. Framkom ca 0,6 m under markytan.	PK717
805	Härd	Härd, oregelbunden, ca 1,4x0,2–1,2 m st. Fyllning av gråbrun sandig silt med inslag av sot och kol. Innehöll enstaka, utspridda 0,05–0,1 m st skörbrända stenar. Sannolikt både skadad av plöjning samt kraftigt störd av påförda lermassor, vilken omger den åt både V, N och Ö. Framkom ca 0,5 m under markytan.	PK835
890	Stolphål	Stolphål, ovalt, ca 0,8x0,6 m st. Fyllning av gråbrun sandig silt. I den S halvan var två 0,1 m st stenar och en 0,25 m st sten, varav den senare försköts mot SÖ av grävmaskinen vid sökschaktningen. Framkom ca 0,4 m under markytan.	–
906	Stolphål	Stolphål, ovalt, ca 0,7x0,6 m st. Fyllning av gråbrun sandig silt. I S kanten var en avlång 0,4 m st sten, i V delen var tre 0,1 m st stenar, och en 0,2 m st var utdragen mot N, sannolikt vid plöjning. Framkom ca 0,4 m under markytan.	–
955	Härd	Härd, närmast oval, ca 1,15x0,85 m st, dock ej helt avgränsad mot V. Fyllning av gråbrun sandig silt med inslag av sot. Innehöll genomgående rikligt med 0,05–0,25 m st stenar, varav de flesta skörbrända. Framkom ca 0,55 m under markytan.	–

Nr	Typ	Beskrivning	Kolprov
990	Stolphål	Stolphål, närmast runt, ca 1,05x0,9 m st. Fyllning av gråbrun sandig silt. Innehöll genomgående åtskilliga stenar, särskilt i S delen, varav fyra 0,2 m st och flera 0,05–0,1 m st. Diffus avgränsning i N mot den möjliga rännan (A1020). Framkom ca 0,5 m under markytan.	–
1020	Ränna	Ränna, avlång, ca 1,4x0,6 m st (NÖ–SV), dock ej avgränsad mot N. Fyllning av mörkgrå sandig silt med inslag av sot och enstaka 0,1–0,25 m st stenar. Rotinfiltration. Diffus avgränsning mot stolphålet (A990). Anläggningen har preliminärt tolkats som en ränna, men skulle även kunna utgöra en kulturlagerrest. Framkom ca 0,5 m under markytan.	–
1035	Stolphål	Stolphål, rundat, ca 0,9x0,3 m st, dock endast N halvan frilagd i schaktet. Fyllning av gråbrun sandig silt. Innehöll flera 0,1–0,15 m st stenar, särskilt i Ö delen. Framkom ca 0,45 m under markytan.	–
1050	Stolphål	Stolphål, närmast runt, ca 0,75x0,65 m st. Fyllning av gråbrun sandig silt. I NV delen var fem 0,1–0,25 m st stenar och i SÖ delen en 0,15 m st sten. Framkom ca 0,45 m under markytan.	–
1062	Stolphål	Stolphål, närmast runt, ca 0,85x0,8 m st. Fyllning av gråbrun sandig silt. I S kanten var en 0,3 m st avlång sten och en 0,15 m st sten, i mitten en 0,1 m st sten. Rotinfiltration. Korsades i N kanten av ett ca 0,3 m br plogspår med fyllning av mörkgrå sandig silt. Framkom ca 0,4 m under markytan.	–
1075	Stolphål	Stolphål, runt, ca 0,6 m i diameter. Fyllning av gråbrun sandig silt. Innehöll genomgående åtskilliga stenar, varav två 0,25 m st och åtta 0,05–0,15 m st. Korsades i både N och S kanten av 0,3 m br plogspår med fyllning av mörkgrå sandig silt. Framkom ca 0,4 m under markytan.	–
1088	Stolphål	Stolphål, oregelbundet, ca 0,8x0,65 m st. Fyllning av gråbrun sandig silt. Innehöll åtskilliga stenar, varav en 0,2 m st och nio 0,05–1,5 m st, särskilt i mitten. Utdragen mot NV vid plöjning och har sannolikt ursprungligen varit runt. Korsades både i N och S kanten samt i mitten av flera 0,15–0,3 m br plogspår med fyllning av mörkgrå sand. Framkom ca 0,4 m under markytan.	–
1300	Stolphål	Stolphål, ovalt, ca 0,75x0,6 m st. Fyllning av gråbrun sandig silt. I NV delen var en 0,25 m st skarpkantad sten och en 0,05 m st sten. Framkom ca 0,4 m under markytan.	–
1315	Härd	Härd, oregelbunden, rundad, ca 0,6x0,6 m st. Fyllning av gråbrun sandig silt med inslag av sot. I mitten två 0,05 m st skörbrända stenar. Störd av plöjning, har sannolikt tidigare varit rund. Framkom ca 0,4 m under markytan.	–
1330	Kulturlagerrest	Kulturlagerrest, oregelbunden, som mest ca 1,8x1,6 m st, dock ej avgränsad mot V och Ö och endast diffust mot S. Fyllning av gråbrun sandig silt med inslag av sot och utspridda 0,05 m st skörbrända stenar. Framkom ca 0,4 m under markytan.	–
1350	Stolphål	Stolphål, närmast ovalt, ca 0,8x0,75 m st. Fyllning av gråbrun sandig silt. I V halvan var fem 0,25 m st stenar och sex 0,1–0,15 m st stenar. Sannolikt utdragen mot Ö, eventuellt av plöjning. Framkom ca 0,5 m under markytan.	–
1365	Härd	Härd, närmast rund, ca 0,65x0,45 m st, dock ej avgränsad mot V. Fyllning av gråbrun sandig silt med rikligt inslag av sot, kol, och en tät packning av ett dussintal 0,05–0,1 m st skörbrända stenar. Framkom ca 0,5 m under markytan.	PK1375
1376	Härd	Härd, närmast rund, ca 1x0,9 m st. Fyllning av gråbrun sandig silt med rikligt inslag av sot samt enstaka 0,05 m st skörbrända stenar. Framkom ca 0,4 m under markytan.	–

Nr	Typ	Beskrivning	Kolprov
1390	Härd	Härd, rund, ca 0,6 m i diameter, dock ej helt avgränsad mot V. Fyllning av gråbrun sandig silt med rikligt inslag av sot samt åtskilliga 0,05–0,15 m st skörbrända stenar. Något diffus avgränsning i Ö mot kulturlagerresten (A1405). Framkom ca 0,5 m under markytan.	–
1405	Kulturlagerrest	Kulturlagerrest, oregelbunden, som mest ca 1,3x1,2 m st, avgränsningen dock diffus. Fyllning av gråbrun sandig silt med inslag av sot och enstaka 0,05 m st skörbrända stenar. Anläggningen har preliminärt tolkats som en kulturlagerrest, men skulle eventuellt kunna utgöra en kraftigt utplöjd härd. Något diffus avgränsning i V mot härden (A1390). Framkom ca 0,5 m under markytan.	–
1430	Härd	Härd, närmast rund, ca 1,15x1,05 m st. Fyllning av gråbrun sandig silt med rikligt inslag av sot, kol och åtskilliga 0,05–0,15 m st skörbrända stenar. Framkom ca 0,7 m under markytan.	PK1431

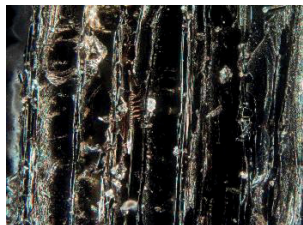
Bilaga 3. Vedartsanalys

Antraco

vedartsanalys

ProjektId 2886

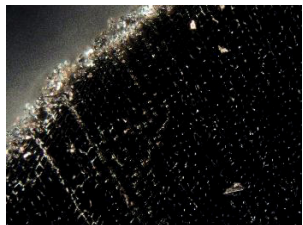
Uppland, Norrtälje kommun, Skederid socken, Finsta 1:66

Härd, A532, PK551

Små fragment av ung al. Egenåldern understiger 20 år.

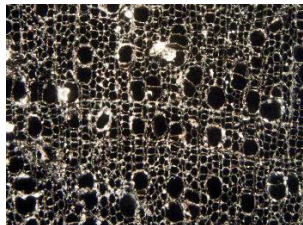
Vikt (g)	Analyserad vikt (g)	Fragment	Analyserat antal	Al
0,09	0,09	24	24	24

Härd, A685, PK692

Samtliga fragment kom från yngre kvistar av ene. För eventuell datering föreslås en kvist med en egenålder under 10 år.

Vikt (g)	Analyserad vikt (g)	Fragment	Analyserat antal	En
0,42	0,42	23	23	23

Härd, A1250, PK717

Provet bestod av större bitar av gran samt sekundärt fragmenterat träkol av gran. Vidare fanns tio från alkvistar med en ålder från fem år upp mot tjugo. De yngsta har tagits ut för eventuell datering.

Vikt (g)	Analyserad vikt (g)	Fragment	Analyserat antal	Al	Gran
8,22	2,5	Över 200	50	10	40

Härd, A1365, PK1375

Träkolet har rötat något innan förbränning. Veden kommer från uppvuxen kärnved och några fragment har inte blivit helt genombrända.

Vikt (g)	Analyserad vikt (g)	Fragment	Analyserat antal	Tall
0,43	0,42	42	30	30

Bilaga 4. ^{14}C -analys

Uppsala 2025-05-15

UPPSALA
UNIVERSITET

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Kol-14 gruppen

Besöksadress:
Ångström Laboratoriet
Regemenstvägen 10
752 37 Uppsala

Postadress:
Box 529
751 21 Uppsala

Telefon:
018 – 471 3124

Hemsida:
www.uu.se/centrum/tandemlab

E-post:
radiocarbon@physics.uu.se

Anton Larsson
Uppdrag arkeologi i Sverige AB
Enspännargatan 56
165 57 HÄSSELBY

Resultat av ^{14}C datering av träkol från Finsta, Norrtälje, Uppland. (p 6797)

Förbehandling av träkol:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (10 h, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (10 h, under kokpunkten). Detta steg upprepas tills den lösliga delen inte längre är mörkfärgad.

Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före mätningen av ^{14}C -innehållet i acceleratoren förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 3, till CO_2 -gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labbnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}\text{‰ V-PDB}$	^{14}C ålder BP
Ua-87874	Finsta AA1250 PK717	-21,9	2 432 $\pm$ 30
Ua-87875	Finsta A532 PK551	-27,1	895 $\pm$ 28

Med vänliga hälsningar

Karl

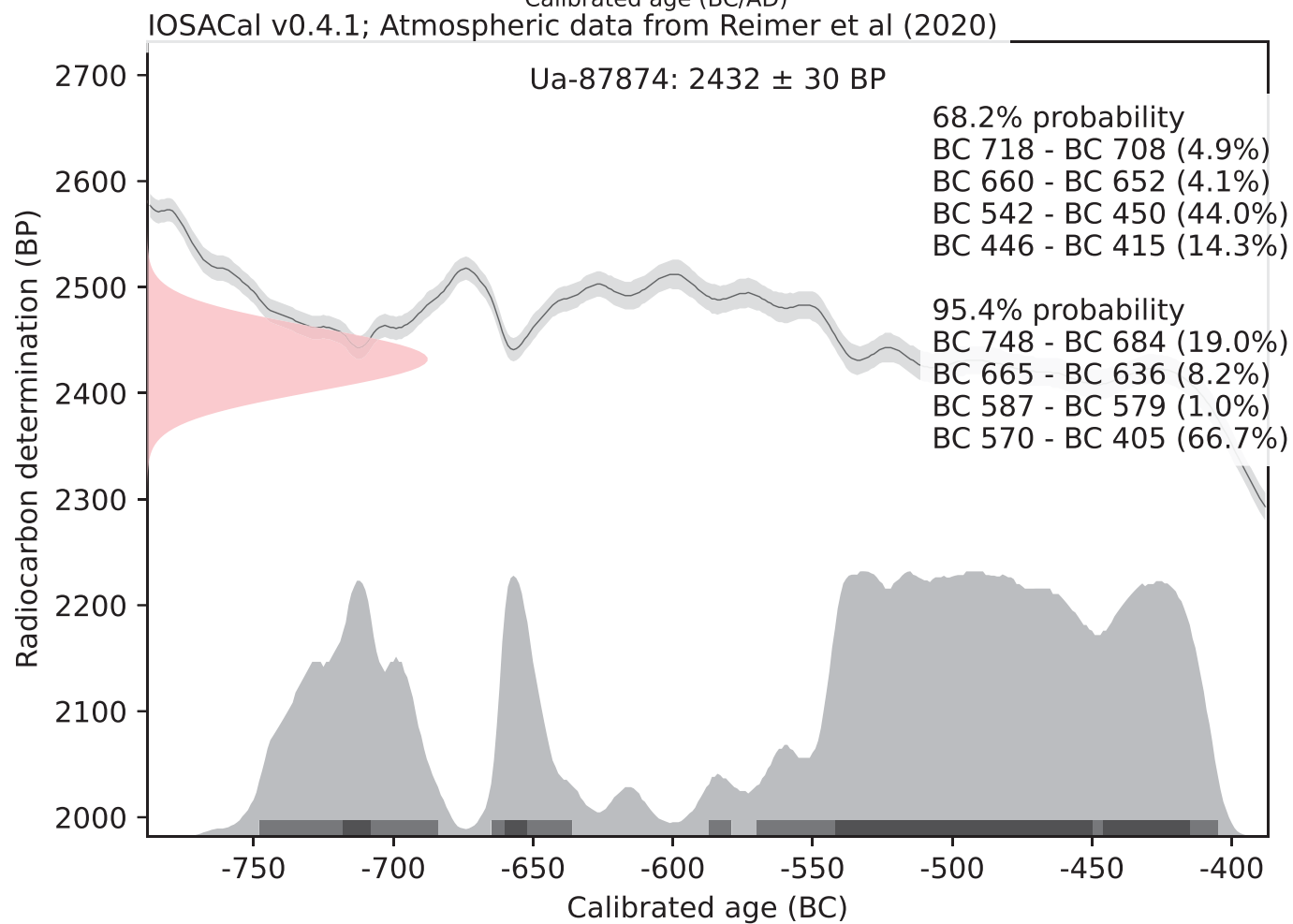
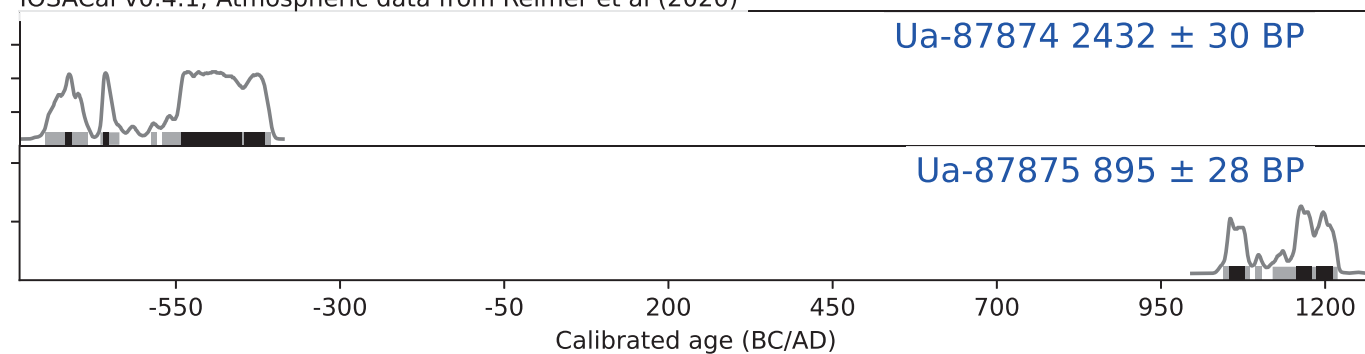
Håkansson

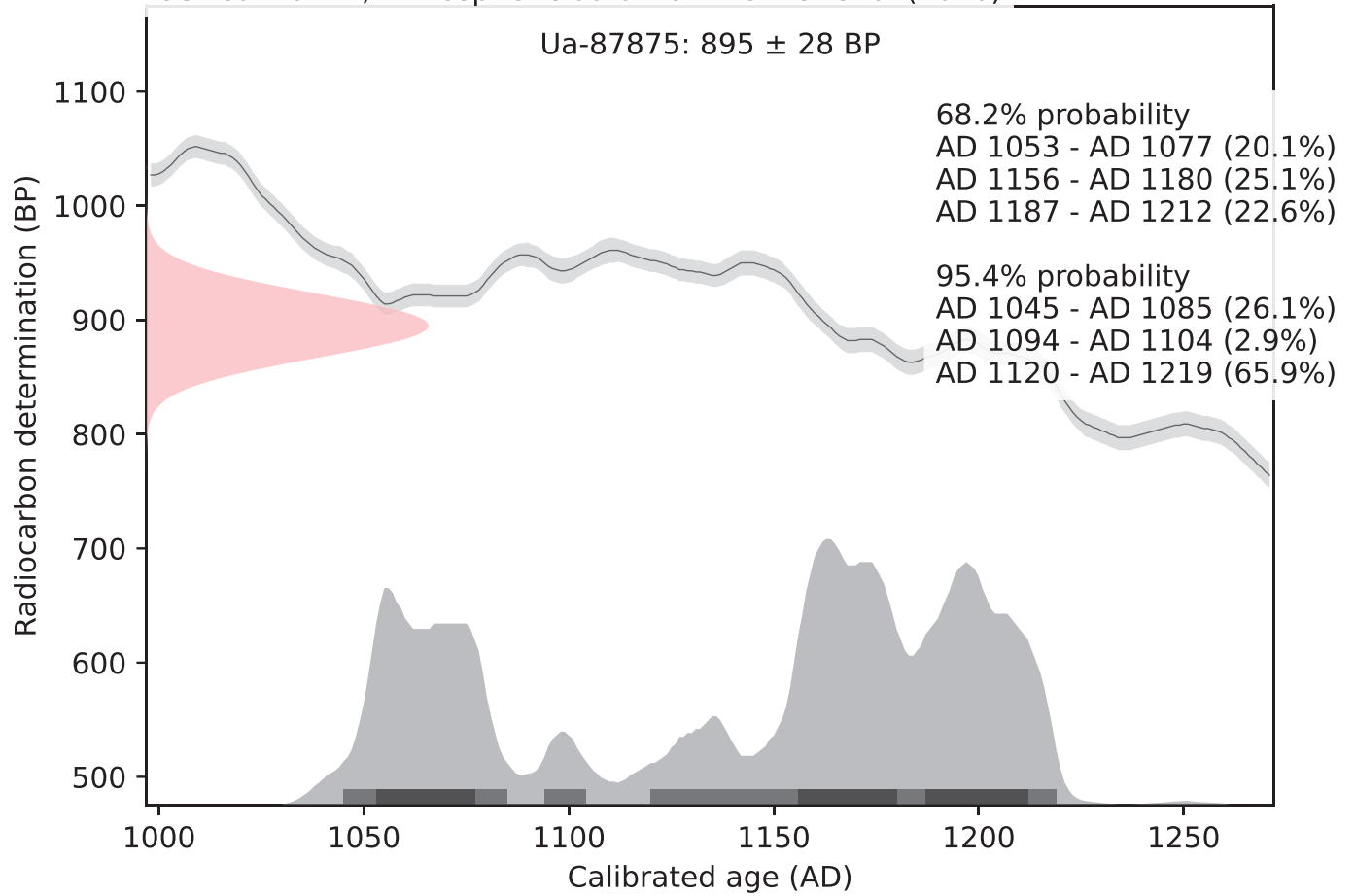
Elektroniskt undertecknad
av Karl Håkansson
Datum: 2025.05.15
16:16:04 +02'00'

Karl Håkansson/Daniel Primetzhofner

Kalibreringskurvor

IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

I samband med en arkeologisk utredning väster om Finsta i Norrtälje kommun, påträffades och registrerades under våren 2025 fyra nya fornlämningar i form av boplatsoområden samt en härd. Lämningarna omfattar huvudsakligen stolphål och härdar samt rester av kulturlager. Genom resultaten av två ^{14}C -analyser dateras lämningarna preliminärt till yngre bronsålder-äldre järnålder respektive tidig medeltid.

